

Џемс Цојс

ПИСМА
НОРИ

ГРАДИНА

Џемс Џојс

ПИСМА
НОРИ

ГРАДИНА

ПОКРЕТНИ ПРАЗНИК

Džems Džojs

PISMA NORI

bojana888

15. jun 1904.

Možda sam slep. Dugo sam posmatrao nečiju crvenkasto-smeđu kosu i zaključio sam da nije tvoja. Otišao sam kući sasvim utučen. Želeo bih da ti zakažem sastanak, ali možda tebi to ne bi odgovaralo. Nadam se da ćeš biti tako dobra da se sastaneš sa mnom - ako me nisi zaboravila!¹

Džejms A. Džojns

(?12. jul 1904.)²

Drage moje Smeđe Cipelice, zaboravih - ne mogu da se nađem sa tobom sutra (u sredu), ali naći ćemo se u četvrtak u isto vreme. Nadam se da si moje pismo stavila u krevet kako treba. Tvoja rukavica ležala je pored mene čitave noći - neraskopčana - inače se veoma dobro vladala - kao Nora. *Milim te*, ne oblači onaj oklop za grudi jer ne volim da grlim poštansko sanduče. Čuješ li? (Ona počinje da se smeje). Moje srce - kako kažeš - da - upravo tako.

Ljubi tvoj vrat dvadeset pet minuta

Aijeu³

(? Druga polovina jula 1904.)

Razmažena moja nadurena Noro, rekao sam ti da ću ti pisati. A sada ti napiši meni i reci mi koji ti je vrug bio sinoć. Siguran sam da nešto nije bilo u redu. Izgledalo mi je da žališ zbog nečega što se *nije dogodilo* - to bi bilo (sic) sasvim nalik tebi. Od tada stalno pokušavam da utešim svoju ruku, ali ne mogu. Gde ćeš to biti u subotu, nedelju i ponedeljak uveče kad te ne mogu videti; A sada, adieu, najdraža. Ljubim čudesnu jamicu na tvome vratu, tvoj hrišćanski sabrat u rasipništvu.

Dž. A. Dž.

Sledeći put ostavi durenje kod kuće - kao i ubuduće.

(? Druga polovina jula 1904.)

Draga moja Nora, uhvatio sam sebe kako duboko uzdišem dok sam noćas šetao i pomislio sam na jednu staru pesmu koju je pre tri stotine godina napisao engleski kralj Henri VIII - jedan brutalan i pohotan kralj. Pesma je tako ljupka i sveža, i deluje kao da je potekla iz tako čednog paćeničkog srca, da ti je šaljem u nadi da će ti se

možda dopasti. Čudno je iz kakvih kaljuga anđeli prizivaju duh lepote. Reči veoma tanano i muzikalno izražavaju neodređenu i umornu usamljenost koju osećam. Pesma je napisana za leut.

Džim

Pesma (uz muzičku pratnju)

Ah, ti uzdasi iz srca mog
veliki mi zadaju bol!

Jer dragu napustiti moram
zbogom, radosti moja.

Često sam je posmatrao
i držao u naručju.

A sada, uz, uzdahe brojne,
zbogom, radosti, zdravo bolu!
Ah, kada bih samo još jednom
(što toliko, Boga mi, želim!)
ništa drugo srcu mom
ne bi tako olakšalo jad.

3. avgust 1904.

Draga Nora, hoće li te pustiti da izađeš večeras u 8 i 30? Nadam se da hoće, jer sam u takvom kovitlacu neprilika da želim da sve zaboravim u tvome naručju. Zato, dođi ako možeš. Na osnovu apostolskog ovlašćenja koje mi je dodelila njegova svetlost papa Pie X, ovim ti dajem dozvolu da dođeš bez suknje da bi primila papski blagoslov koji ću ti veoma rado dati. Tvoj, u napaćenom Jevrejinu.

Vinćenco Vanuteli⁴
(kardinal đakon)

Oko 13. avgusta 1904.

Draga moja Nora, ovde ćeš pronaći jednu moju („Stiven Dedalus”) kraću pripovetku koja će te možda interesovati.⁵ Verujem da mi se čitavog dana po glavi motala samo jedna misao.

Dž. A. Dž.

15. avgust 1904.

Draga moja Nora, upravo je otkucao jedan sat. Došao sam kući u pola dvanaest. Od tada sedim u naslonjači kao budala. Nisam bio u stanju ništa da radim. Čujem samo tvoj glas. Pošašavam kada čujem da me nazivaš „dragi”. Uvredio sam danas dva čoveka hladno ih napustivši. Želeo sam da slušam tvoj glas, ne njihove.⁶

Kada sam sa tobom, ostavljam po strani svoju sumnjičavu oholu ćud. Voleo bih da je tvoja glava sada na mom ramenu. Mislim da ću na spavanje.

Pišem ovo pola sata. Hoćeš li mi napisati nešto? Nadam se da hoćeš. Kako da se potpišem? Neću ništa potpisati pošto ne znam kako da se potpišem.

29. avgust 1904.

Draga moja Nora, upravo sam završio ponoćni obed za koji nisam imao apetita. Usred obeda, primetih da jedem prstima. Pripala mi je muka, upravo kao i sinoć. Veoma sam uzrujan. Izvini zbog ovog groznog pera i užasnog papira.

Možda sam ti večeras naneo bol onim što sam rekao, ali zar nije dobro da znaš moje mišljenje o većini stvari? Moj um odbacuje čitav sadašnji društveni poredak i hrišćanstvo - dom, priznate vrline, društvene klase i religiozne doktrine. Kakvo bi mi zadovoljstvo mogla pričiniti pomisao na dom? Moj dom je bio jednostavno jedan srednjestaleški dom koji su upropastile rasipničke navike koje sam i ja nasledio. Mislim da su moju majku lagano oterali u grob očevu zlostavljanje, dugogodišnje nevolje i moja cinična otvorenost u ophođenju. Posmatrajući njeno lice dok je ležala u kovčegu - lice sivo i ispijeno od raka - shvatio sam da posmatram lice jedne žrtve i prokleo sam sistem koji ju je načinio žrtvom. Bilo nas je sedamnaest u porodici. Braća i sestre mi ništa ne znače. Jedan jedini brat je u stanju da me shvati.

Pre šest godina, napustio sam katoličku crkvu mrzeći je iz dna duše. Smatrao sam da je nemoguće da ostanem njen pripadnik zbog nagona u mojoj prirodi. Objavio sam joj potajni rat dok sam bio student i odbio sam da prihvatim mesta koje mi je nudila. Time sam od sebe načinio prosjaka, ali sam zadržao svoj ponos. Sada vodim protiv nje otvoreni rat onim što pišem, govorim i činim. U društveni poredak mogu se uključiti jedino kao probisvet. Tri puta sam započinjao studije medicine, jednom prava, jednom muzike. Pre nedelju dana pokušavao sam da udesim da odem odavde kao putujući glumac. Nisam u taj plan mogao uložiti energiju jer si me stalno vukla za ruku. Moje stvarne životne teškoće su neverovatne, ali ja ih prezirem.

Kada si večeras otišla kući, odlutao sam do ulice Grafton, gde sam dugo stajao naslonjen na uličnu svetiljku i pušio. Ulica je bila puna jednog života u koji sam izlio reku svoje mladosti. Dok sam stajao tu, razmišljao sam o nekoliko rečenica koje sam napisao pre par godina dok sam živio u Parizu - to su rečenice koje slede - „Prolaze po dve i tri kroz život bulevara, poput ljudi koji raspolažu slobodnim vremenom na mestu koje je radi njih osvetljeno. Čavrljaju u poslastičarnici mrveći kolačiće, ili sede ćutke za stolovima kraj vrata kafea, ili silaze iz kočija uz užurbano komešanje haljina mekih poput glasa nekog preljubnika. Prolaze u oblaku miomirisa. Ispod tih miomirisa njihova tela imaju topao, vlažan miris.”⁷

Dok sam ovo ponavljao za sebe, znao sam da me taj život još uvek čeka u slučaju da odlučim da uđem u njega. Možda ne može više da me opije kao nekada, ali još uvek je tu, a sada, kada sam mudriji i sposobniji da se kontrolišem, u tome nema opasnosti. Neće postavljati pitanja niti će išta od mene očekivati osim nekoliko trenutaka moga života, ostavljajući ostatak slobodnim, a za uzvrat će mi obećati zadovoljstvo. O svemu ovome sam razmišao i odbacio sam to bez žaljenja. Za mene je bilo beskorisno; nije mi moglo dati ono što sam želeo.

Mislim da nisi shvatila pojedine delove jednog pisma koje sam ti napisao, i zapazio sam izvesnu uzdržanost u tvom ponašanju, kao da te je mučilo sećanje na onu noć. Ja to, međutim, smatram nekom vrstom simbola i sećanje na to ispunjava me čudesnim ushićenjem. Možda nećeš odmah shvatiti zašto te toliko poštujem zbog toga, jer ne znaš mnogo o mojim shvatanjima. Ali, bio je to istovremeno i simbol koji je na kraju u meni ostavio osećaj tuge i poniženja - tuge, jer sam video u tebi jednu izuzetnu, melanholičnu nežnost koja je izabrala taj simbol kao kompromis, i poniženja, zato što sam shvatio da sam u tvojim očima manje vredan od jedne konvencije našeg današnjeg društva.

Govorio sam ti sa podsmehom večeras, ali govorio sam o svetu, a ne o tebi. Protivnik sam niskosti i podlosti, ali ne i tvoj. Zar ne vidiš bezazlenost koja postoji ispod svih mojih maski? Svi mi nosimo maske. Izvesni ljudi koji znaju da mnogo vremena provodimo zajedno često me vređaju zbog tebe. Slušam ih mirno, odbijam, gnušajući se, da im odgovaram, ali i najmanja njihova reč uskovitla moje srce poput ptice u oluji.

Nije mi lako što sada moram poći na počinak sećajući se poslednjeg pogleda tvojih očiju - umornog i ravnodušnog - sećajući se patnje u tvome glasu pre neko veče. Imam utisak da nijedno ljudsko biće nije nikada bilo tako blisko mojoj duši kao ti, a ipak si u stanju da moje reči primaš sa grubošću koja me boli („Znam šta sada progovara”, rekla si). Kada sam bio mlađi, imao sam jednog prijatelja⁸ kome sam se otvoreno poveravao - na izvestan način više, a na jedan drugačiji način manje nego tebi. Bio je Irac, to će reći, neiskren prema meni.

Nisam rekao ni četvrtinu onoga što želim da kažem, ali veoma je naporno pisati ovim prokletim perom. Ne znam šta ćeš misliti o ovom pismu. Molim te, piši mi, hoćeš li? Veruj mi, draga moja Nora, veoma te poštujem ali želim više od tvojih milovanja. Opet si me ostavila da sumnjam i patim.

Dž. A. Dž.

(Okolo 1. septembra 1904.)

Dušo, tako sam dobro rapoložen ovoga jutra da ću ti pisati, svidelo se to tebi ili ne. Nemam za tebe novih vesti, osim da sam mojoj sestri sinoć ispričao o tebi. Bilo je veoma zabavno. Kroz pola sata idem da se nađem sa Palmierijem,⁹ koji želi da studiram muziku, i proći ću kraj tvojih prozora. Pitam se hoćeš li biti tamo. Takođe me zanima da li ću te moći videti ako budeš tamo. Verovatno neću.

Kakvo divno jutro! Ona lobanja, drago mi je da mogu reći, nije noćas došla da me muči. Kako mrzim Boga i smrt! Kako volim Noru! Naravno, pobožna kakva si, zgražaš se nad ovim rečima.

Jutros sam rano ustao da bih završio jednu priču koju pišem. Kada sam ispisao jednu stranicu, odlučio sam da umesto toga tebi napišem pismo. Osim toga, pomislio sam kako ne voliš ponedeljak i da bi te pismo od mene moglo oraspoločiti. Kada sam srećan, imam neku šašavu želju da to kažem svakom koga sretnem, ali bio bih mnogo srećniji kada bi mi podarila jedan od onih cvrkutavih poljubaca koje voliš da mi daješ. Podsećaju me na pesmu kanarinaca.

Nadam se da od jutros nisi imala one grozne bolove. Idi kod starog Sigersona da ti nešto prepíše. Biće ti žao da čuješ da moja baba¹⁰ umire od glupavosti. Molim te, ne zaboravi da trenutno imam *trinaest* tvojih pisama.

Svakako daj onaj vojnički steznik gospođici Marfi - mislim da bi joj mogla pokloniti i čitavu uniformu. Zašto oblačiš te proklete stvari? Jesi li ikada videla muškarce kako idu unaokolo u Ginisovim kolima, obučeni u ogromne čupave ogrtače od vune? Pokušavaš li da izgledaš kao neki od njih?

Ali, ti si tako tvrdoglava na nema svrhe da govorim. Moram ti ispričati o mom finom bratu Staniju.¹¹ Sedi za stolom 1/2 obučen,

čita neku knjigu i tiho govori za sebe: „Đavo da nosi ovog čovu” - pisca knjige - „Ko li je, do đavola, rekao da ova knjiga nešto vredi. Budala tupava! Pitam se da li su Englezi najgluplji soj na ovom svetu. Đavo da nosi tu englesku budalu” itd, itd.

Adieu, moja draga prostodušna, razdražljiva, dubokog glasa, sanjiva, nestrpljiva Nora. Stotinu hiljada poljubaca Džim

10. septembra 1904.

Moja draga, draga Nora, pretpostavljam da si od sinoć veoma uzrujana. Neću govoriti o sebi, jer osećam se kao da sam postupio veoma svirepo. U neku ruku, nemam prava da očekujem da mene smatraš išta boljim od drugih - zapravo, imajući u vidu moj sopstveni život, nemam nikakvo pravo da to očekujem. Ali, izgleda da sam ipak to očekivao, makar zbog toga što ja nisam nikoga cenio kao što tebe cenim. Postoji, takođe, nešto pomalo đavolsko u meni što me nagoni da uživam rušeći predstave ljudi o meni i da im dokazujem da sam zapravo sebičan, ohol, lukav i bezobziran prema drugima.

Žao mi je što ti je moj sinoćnji pokušaj da se ponašam onako kako sam verovao da treba zadao toliko bola, ali ne vidim kako sam drugačije mogao postupiti. Napisao sam ti jedno dugačko pismo objašnjavajući, koliko je bilo u mojoj moći, kako sam se te noći osećao, i imao sam utisak da ne prihvataš ono što sam govorio i da sa mnom postupaš kao da sam samo običan partner u požudi. Možda će ti smetati brutalnost mojih reči, ali veruj mi da takav postupak preme meni, imajući u vidu moj stav prema tebi, predstavlja uvredu za mene. Zaboga, žena si i svakako možeš shvatiti šta govorim! Znam da si se prema meni ponela veoma plemenito i velikodušno, ali pokušaj da na moju iskrenost uzvратиš istom takvom iskrenošću. Iznad svega, nemoj ići unaokolo i boriti se s mislima jer ćeš se od toga razboleti, a znaš da si nežnog zdravlja. Možda ćeš mi večeras moći poslati makar par reči da mi saopštiš da mi možeš oprostiti za sav bol koji sam ti naneo.

Džim

16. septembar 1904.

Najdraža Nora, dopisivanje među nama postaje gotovo nemoguće. Kako ne podnosim ove hladne napisane reči! Mislio

sam da mi neće teško pasti što te danas neću videti, ali primećujem da se sati sporo vuku. Izgleda da mi je mozak trenutno veoma prazan. Dok sam te sinoć čekao, bio sam još nervozniji. Izgledalo mi je da za tebe bijem bitku sa svim religioznim i društvenim snagama Irske, i da se mogu osloniti samo na sebe samog. Ovde nema života - nema prirodnosti niti iskrenosti. Ljudi žive zajedno u istim kućama čitavog života i na kraju su isto tako daleko jedni od drugih kao i uvek. Jesi li sigurna da nemaš u nečemu pogrešnu predstavu o meni? Ne zaboravi da ću na svako pitanje koje mi postaviš odgovarati pošteno i iskreno. Ali, razumeću i ako nemaš šta da pitaš. Činjenica da možeš izabrati da budeš uz mene na taj način u mom neizvesnom životu ispunjava me velikim ponosom i ushićenjem. Nadam se da danas ne lomiš sve pred sobom.

Možda ćeš mi ispuniti prazninu sledećeg jutra šaljući mi pismo. Prošlo je, rekla si, tek nedelju dana od našeg čuvenog razgovora o pismima, ali zar kroz takve stvari ne postajemo toliko bliski jedno drugom? Dopusti mi, najdraža Nora, da ti kažem koliko želim da i ti podeliš bilo kakvu sreću koja me može snaći, i da te uverim koliko je veliko moje poštovanje prema tvojoj ljubavi koju želim da zaslužim i da na nju uzvratim.

Džim

19. septembar 1904.

Carissima, tek izvesno vreme pošto smo se rastali, postala mi je jasna povezanost između moga pitanja „Jesu li tvoji bogati?” i tvoje nelagodnosti docnije. Moja je namera, međutim, bila da saznam da li bi sa mnom bila lišena udobnosti na koje si navikla kod kuće. Posle dužeg premišljanja, pronašao sam rešenje za tvoje drugo pitanje - ono da nisi bila načisto treba li da stanujem u koledžu ili izvan njega. Noćas sam veoma, veoma loše spavao, budio sam se četiri puta. Pitaš me zašto te ne volim, ali svakako moraš verovati da si mi veoma draga, a ako želja da nekoga imaš u potpunosti, da mu se diviš i duboko ga poštuješ, i da nastojiš na svaki način da mu osiguraš sreću predstavlja „ljubav”, tada je možda moja naklonost prema tebi neka vrsta ljubavi. Reći ću ti to da mi tvoja duša izgleda najlepšom i najčednijom na svetu, i možda zbog toga što sam toliko

svestan ovoga kada te pogledam moja ljubav ili naklonost prema tebi gubi mnogo od svoje siline.

Nameravao sam da kažem da ako dobiješ i najmanji nagoveštaj da tvoji nešto preduzimaju moraš smesta napustiti hotel i poslati mi telegram (na ovu adresu) da mi javiš gde te mogu naći. Tvoji te, naravno, ne mogu sprečiti da pođeš ako želiš, ali mogu ti stvoriti neprijatnosti. Danas treba da se nađem sa ocem i verovatno ću ostati kod njega dok ne napustim Irsku, te ako mi pišeš, piši tamo. Adresa je 7C. Peter's Terrace, Cabra, Dublin. Adieu onda, draga Nora, do sutra uveče.

Džim

(26. septembar 1904.)¹²

Najdraža moja Nora, moram ti reći koliko sam utučen od sinoć. Mislio sam, mojim uobičajenim načinom gledanja na stvari, da imam nazeb, ali siguran sam da je to više o telesne boljke. Kako su nama malo potrebne reči! Kao da jedno drugo poznajemo iako gotovo satima ne progovorimo. Često se pitam da li shvataš u potpunosti u šta se upuštaš. Kada sam sa tobom, toliko malo mislim o sebi da se često pitam da li ti to shvataš. Kad samo pomislim na tebe, obuzme me neko tupo sanjarenje. Izgleda da mi u poslednje vreme ponestaje energije neophodne za vođenje razgovora, i primećujem kako stalno ćutim. Čini mi se nekako da je šteta što jedno drugom više ne govorimo, a ipak, znam koliko je uzaludno da prebacujem bilo tebi bilo sebi, jer znam da će naše usne kada se sledeći put sastanemo zanemeti. Vidiš kako počinjem da trabunjam u ovim pismima. A ipak, zašto bih se stideo reči? Zašto te ne bih nazivao onako kako te u svom srcu stalno nazivam? Šta me to sprečava, ukoliko nije to da nijedna reč nije dovoljno nežna da bi bila tvoje ime?¹³

Džim

Piši ako nađeš vremena.

29. septembar 1904.

Najdraža moja Nora, pisao sam onim ljudima u Londonu i naznačio da si *ti* voljna da prihvatiš njihovu ponudu.¹⁴ Ne prija mi pomisao na London, a siguran sam ni tebi, no opet, usput je u odnosu na Pariz, a možda je bolji od Amsterdama. Osim toga,

možda ću morati da svršim neki posao u Londonu, što se najbolje da uraditi lično. Ipak, veoma mi je žao što moramo početi u Londonu. Možda me mogu poslati pravo u Pariz, nadam se da hoće.

Posle sam razgovarao sa g. Kozgrejvom¹⁵ i saznajem da sam ga nenamerno uvredio. Izgleda da je verovao u ono što ti je rekao. Stoga mu nisam preneo tvoj savet u pogledu njegovog držanja. G. Kozgrejv je od one vrste ljudi koje zovu „solidnim”, i on uvek posmatra stvari iz najrazboritijeg ugla.

Ponekad mi ova naša avantura deluje gotovo zabavno. Zabavlja me da pomislim kako će ova vest odjeknuti u mojoj sredini. Međutim, kada se jednom nastanimo u Latinskom kvartu mogu da pričaju koliko kod hoće.

Ne prija mi pomisao da ću današnji dan provesti ne videvši te - ono sinoć jedva da računam. Nadam se da si u duši srećnija sada, kada se brodska sirena zaista oglašava radi nas. Molila si me da ti napišem dugačko pismo, ali odista mrzim pisanje - to je tako nezadovoljavajući način da se stvari saopšte. Istovremeno, ne zaboravi da očekujem da mi pišeš ako uopšte možeš. Sada primećujem, čitajući ovo pismo, da nisam u njemu rekao ništa. Ipak, da ga pošaljem, jer ti može ublažiti dosadu ove večeri.

Ovde sunce hladno sija kroz drveće u bašti. Onaj gospodin u kapeli upravo je odzvonio za angelus. ¹⁶ Moj brat se kezi na mene sa druge strane stola. E, sad me zamisli ako možeš, Adieu don, ma cherie.

Džim

(?decembar 1904.)¹⁷

Draga Nora, za ime Boga, nemojmo nikako biti tužni večeras. Ako nešto nije u redu, molim te reci mi. Već počinjem da drhtim i ako me ubrzo ne pogledaš kao ranije moraću da se rastrčim po kafeu. Ništa što bi bila u stanju da učiniš neće me večeras naljutiti. Neću dozvoliti da me išta rastuži. Kada odemo kući poljubiću te stotinu puta. Da li te je ovaj čovek¹⁸ iznervirao ili ja kada sam zastao?

Džim

29. jul 1909. (prema pečatu)

Srećno smo doputovali ovamo večeras.¹⁹

Prvo što sam ugledao na keju u Kingstaunu bila su Gogartijeva²⁰ debela leđa, ali sam ga izbegao.

Svi su oduševljeni Džordžijem, naročito tata.

Napiši jednoj od devojaka i daj uputstva za njega.

Tebe i Lučiju²¹ voli Džim

6. avgust 1909.

Nora, ni ja ni Džordž ne idemo za Golvej.

Dići ću ruke od posla radi koga sam došao i za koji sam mislio da će mi poboljšati situaciju.

Ja sam bio iskren kada sam ti govorio o sebi. Ti prema meni nisi.

U vreme kada smo se nalazili na uglu Merion Skvera i šetali zajedno, i dok sam osećao tvoju ruku kako me dodiruje u tami i slušao tvoj glas (O, Nora! Nikada više neću čuti tu muziku jer ne mogu više da verujem), u vreme kada sam se nalazio s tobom, ti se se *svake druge večeri* sastajala sa jednim mojim prijateljem ispred Muzeja, išla si s njim istim ulicama, dole pored kanala, pored „kuće sa spratom”, do obale Dodera. Stajala si s njim: grlio te je, a ti si se uzdizala i ljubila ga. Šta ste još radili zajedno? A sledeće večeri sastajala si se *sa mnom!*

Čuo sam ovo pre nepun sat iz njegovih usta.²² Oči su mi pune suza, suza tuge i poniženja. Srce mi je puno gorčine i beznađa. Ne vidim ništa sem tvog lica kako se uzdiže da se spoji sa drugim. O, Nora, sažali se nad mojom patnjom. Plakaću danima. Moja vera u lice koje sam voleo je slomljena. O, Nora, Nora, sažali se nad mojom ubogom ljubavi. Ne mogu te nazvati nijednim nežnim imenom, jer sam večeras saznao da mi jedino biće u koje sam verovao nije bilo verno.

O, Nora, hoće li sve biti svršeno među nama?

Piši mi, Nora, radi moje umrle ljubavi. Muče me uspomene.

Piši mi, Nora, voleo sam samo tebe, i ti si slomila moju veru.

O, Nora, nesrećan sam. Plačem nad svojom nesrećnom ljubavlju.

Piši mi, Nora.

Džim

7. avgust 1909.

Pola sedam je ujutro i hladno je dok ovo pišem. Jedva da sam oka sklopio čitave noći.

Da li je Džordži moj sin? Prva noć kada sam spavao sa tobom u Cirihiu bila je 11. oktobra, a on se rodio 27. jula. To iznosi devet meseci i 16 dana. Sećam se da je te noći bilo veoma malo krvi. Da li te je iko pojebao pre nego što si došla k meni? Pričala si mi da je neki gospodin po imenu Holohan (naravno, dobar katolik koji redovno ispunjava svoje uskršnje dužnosti) hteo da te pojebe dok si bila u onom hotelu upotrebljavajući ono što nazivaju „kurtonom”. Je li to i učinio? Ili si mu dozvolila samo da te miluje i pipa rukama?

Reci mi. Kad si bila u onom polju blizu Dodera (onih noći kada ja *nisam* bio prisutan) sa onim drugim (mojim „prijateljem”), jesi li ležala dok si se ljubila? Jesi li na njega stavljala ruku u tami kao i na mene, i jesi li njemu kao i meni govorila „Šta je, dušo”? Jednoga dana, išao sam tamo-amo ulicama Dablina i čuo sam samo te reči, ponavljao sam ih stalno iznova u sebi i stajao nepomično da bih bolje čuo glas moje voljene.

Šta će sada biti od moje ljubavi? Kako da odagnam lice koje će se sada pojavljivati između naših usana? Svake druge noći istim ulicama?

Bio sam budala. Sve vreme sam mislio da se daješ samo meni, a ti si delila svoje telo sa mnom i sa još nekim. Dablinom kruže glasine da sam uzimao tuđe ostatke. Možda se smeju kada me vide kako sa „mojim” sinom paradiram ulicom.

O, Nora! Nora! Nora! Obraćam se sada devojci koju sam voleo, koja je imala crvenkasto-smeđu kosu, i koja mi je prišla i uzela me tako lako u svoje naručje i načinila od mene čoveka.

Poći ću za Trst čim mi Stani pošalje novac, a onda možemo isplanirati šta je najbolje učiniti.

O, Nora, ima li još ikakve nade za moju sreću? Ili će moj život biti skrhan? Ovde pričaju da sam sušičav. Kad bih bio u stanju da zaboravim moje knjige i moju decu i da mi je devojka koju sam voleo bila neverna, i da je pamtim samo onakvu kakvu sam je video očima moje mladalačke ljubavi, napustio bih ovaj život zadovoljan. Kako se starim i jadnim osećam!

Džim

19. avgust 1909.

Draga, strašno sam uzrujan što ne pišeš. Da nisi bolesna?

Pričao sam o ovoj stvari jednom mom starom prijatelju, Bernu, i on je kategorički stao na tvoju stranu i kaže da je sve to „prokleta laž”.

Kakva sam ja ništarija! Ali, posle ovoga biću dostojan tvoje ljubavi, najdraža.

Poslao sam ti danas tri ogromne kese kakaoa. Javi mi da li su stigle.

Moja sestra Popi²³ odlazi sutra.

Danas sam potpisao ugovor za izdavanje *Dablinaca*.

Prenesi Staniju moje izvinjenje što mu ne pišem.

Slatka moja plemenita Nora, molim te da mi oprostiš na mom prezrenja dostojnom ponašanju, ali njih dvojica su me razbesneli.²⁴ Odolećemo njihovim kukavnim intrigama, ljubavi. Oprosti mi, srce, hoćeš li?

Reci mi samo reč, najdraža, porekni jednom rečju i biću van sebe od sreće!

Jesi li dobro, draga? Ne uzrujavaš se, zar ne? Nemoj ponovo čitati ona grozna pisma. Tada sam bio van sebe od besa.

Moram otići čak do pošte da bih ovo poslao, jer je pošta odavde odneta: prošlo je jedan po ponoći.

Laku noć, zlato moje!

Verujem da ni jedan muškarac ne može nikada biti dostojan ženine ljubavi.

Oprosti mi, draga. Volim te, i zato me je toliko razjarila i sama pomisao na onog niskog bezočnog bednika.

Nora, dušo, skrušeno te molim za oproštaj.

Uzmi me ponovo u svoje naručje. Učini me dostojnim tebe.

Uspeću, a onda ćeš biti uz mene.

Laku noć, najdraža, zlato moje. Čitav život se sada otvara pred nama. Ovo je bilo gorko iskustvo i naša će ljubav sada biti slađa.

Pruži mi usne, ljubavi.

„Moj će ti poljubac dati mir
i smiriti srce tvoje.
Snevaj sada u miru,

o, nemirno srce moje.”²⁵

Džim

27. avgust 1909.

Draga moja Nora, *misl*im da me voliš, zar ne? Prija mi pomisao da čitaš moje stihove (premda ti je trebalo pet godina da ih otkriješ). Kada sam ih napisao, bio sam čudan, usamljen mladić koji je šetao noću sam i maštao kako će ga jednog dana neka devojka voleti. Ali, nikada nisam bio u stanju da razgovaram sa devojkaama koje sam sretao po raznim kućama. Njihovo izveštačeno ponašanje me je smesta sputavalo. Onda si naišla ti. U izvesnom smislu, ti nisi bila devojka o kojoj sam snevao i kojoj sam pisao stihove koji te sada tako očaravaju. Ona je možda bila (kako sam je u svojoj uobrazilji video) devojka od koje je kultura generacija pre nje stvorila zanimljivu, ozbiljnu lepoticu, ženu kojoj sam pisao pesme kao „Otmena gospa” ili „Naslanjaš se na ljušturu noći”. Ali, tada sam uvideo da je lepota tvoje duše bleštavija od lepote mojih stihova. Bilo je u tebi nečeg uzvišenijeg od svega što sam uneo u njih. I zato je ova knjiga stihova tebi posvećena. Ona sadrži želju moje mladosti, a ti si dušo, bila ispunjenje te želje.

Da li sam bio surov prema tebi? Za jednu surovost, barem, nisam ja kriv. Nisam uništio tu toplu, životnu ljubav tvoje plemenite duše. Pogledaj sada, najdraža, u dubine svoga srca i reci mi da živeći sa mnom nisi zapazila da ti srce stari i postaje tvrđe. Ne, sada si kadra da dublje i prefinjenije osećaš nego pre. Reci mi, mala moja Nora, da si lepo živela sa mnom i ja ću ti otvoreno reći sve što je život s tobom značio za mene.

Znaš li šta je biser, a šta opal? Moja duša je, dok si mi prilazila onih divnih letnjih večeri, bila lepa, ali bila je to ona bleđa lepota bez strasti jednog bisera. Tvoja ljubav me je prožela i sada osećam da je moja duša nešto nalik na opal, to jest, puna čudnih, tajanstvenih nijansi i boja, tople svetlosti i hitrih senki i isprekidane muzike.

Toliko se uzbuđujem, draga Nora, oko toga kako da pribavim novac da dovedem Evu²⁶ sa sobom, kao i da odem do Golveja i obiđem tvoje. Pisao sam danas tvojoj majci, ali zapravo ne želim da idem. Govoriće o tebi i o stvarima koje ne znam. Užasavam se čak i

pomisli da mi pokažu tvoju sliku iz detinjstva jer ću pomisliti „Nisam je tada poznavao, a ni ona mene. Kada je ujutro odlazila na misu, upućivala je ponekad duge poglede nekom dečku usput. Drugima da, ili meni ne.”

Zamoliću te, dušo, da imaš strpljenja sa mnom. Apsurdno sam ljubomoran na prošlost.

Budi srećna, prostodušna moja Noro, dok ne stignem. Reci Staniju da mi pošalje puno para, i to brzo, da bismo se uskoro mogli videti. Sećaš li se onog dana kada sam te ravnodušno upitao „Gde ćemo se naći večeras?”, a ti si bez razmišljanja rekla „Gde ćemo se naći, je li? Pa, valjda u krevetu.”

Magari! Magari!²⁷

Džim

22. avgust 1909.

Dušo draga, kako mi je samo dojadio Dablin! To je grad neuspeha, zlobe i nesreće. Žudim da iz njega odem.

Stalno mislim na tebe. Kada uveče pođem na počinak, za mene je to svojevrsna tortura. Neću ovde pisati o onom što mi ispunjava misli, o istinskoj pomami želje. Vidim te u stotinama poza, grotesknim, sramotnim, devičanskim, čežnjivim. Predaj mi se sva, najdraža, kada se sretnemo. Sve što je sveto, skriveno od drugih, meni moraš štedro dati. Želim da budem gospodar tvoga tela i duše.

Ima jedno pismo koje se ne usuđujem prvi da napišem, a ipak se svakoga dana nadam da ćeš ga možda ti meni napisati. Pismo samo za moje oči. Možda ćeš mi ga i napisati, i možda će ono ublažiti patnju moje žudnje.

Šta se sada može isprečiti među nama? Prošli smo iskušenja i muke. Izgleda da je bilo kakav veo srama i bojažljivosti nestao između nas. Zar nećemo u našim očima videti sate i sate sreće koji nas očekuju?

Ukrasi svoje telo za mene, najdraža. Budi divna i srećna i nežna i izazovna, puna uspomena, puna žudnje kada se sretnemo. Sećaš li se ona tri prideva koje sam upotrebio u *Mrtvima* govoreći o tvome telu. To su ovi: „muzikalno, tajanstveno i namirisano.”

Ljubomora još uvek tinja u mom srcu. Tvoja ljubav prema meni mora biti žestoka i plahovita da bih *potpuno* zaboravio.

Ne dopusti da ikada izgubim ljubav koju sada osećam prema tebi, Nora. Kako bismo srećni bili kada bismo tako mogli nastaviti zajedno kroz život. Dopusti da te volim, Nora. Ne ubijaj moju ljubav.

Doneću ti jedan mali poklon. To je u potpunosti moja ideja, i velikih sam muka imao dok nije napravljen po mojoj želji. Ali, uvek će te podsećati na ovo vreme.

Piši mi, najdraža i misli na mene.

Šta je nedelja ili deset dana prema vremenu ispunjenom srećom koja je pred nama!

Džim

26. avgust 1909.

Draga moja mala odbegla Nora, pišem ti ovo sedeći za kuhinjskim stolom u kući tvoje majke! Proveo sam ovde ceo dan razgovarajući s njom, i uviđam da je ona majka moje dragane i veoma mi se dopada. Otpevala mi je *Devojku iz Ogrima*,²⁸ ali ne želi da mi otpeva završne stihove u kojima zaljubljeni razmenjuju darove za uspomenu. Prenoćiću u Golveju.

Kako je život čudan, voljena moja! Kad pomislim da sam ovde! Otišao sam do kuće u ulici Augustin gde si živela sa babom, a ujutru ću je posetiti pod izgovorom da hoću da je kupim da bih video sobu u kojoj si spavala.

Tražio sam im tvoje fotografije iz detinjstva, ali nemaju nijednu.

Ko zna, dušo, možda ćemo ti i ja doći ovamo sledeće godine. Vodićeš me od mesta do mesta, a slika tvoga devojaštva ponovo će oplemeniti moj život.

Džim

31. avgust 1909.

Dušo, skoro je dva po ponoći. Ruke mi drhte od hladnoće, jer sam morao izlaziti da moje sestre dovedem kući sa neke zabave; a sada moram otići pešice do pošte. Ali, ne želim da moja voljena ostane bez svog pisma ujutro.

Ukras koji sam naručio da se napravi specijalno za tebe sada je na sigurnom mestu - u mom džepu. Svima ga pokazujem tako da znaju da te volim, draga Nora, i da mislim na tebe, dušo, i da želim da ti ukažem počast.

Pre jedan čas, pevao sam tvoju pesmu *Devojka iz Ogrima*. Suze mi naviru i glas mi drhti od uzbuđenja dok pevam tu divnu melodiju. Vredelo je doći u Irsku da je čujem od tvoje sirote drage majke - koja mi je veoma prirasla za srce, draga Nora.

Možda ćemo u umetnosti, najdraža Nora, pronaći utehu za našu ljubav. Želeo bih da budeš okružena svim što je dobro, lepo i uzvišeno u umetnosti. Ti nisi, kako kažeš, sirota neobrazovana devojka. Ti si moja nevesta, dušo, i sva zadovoljstva i užitke koje ti mogu pružiti u ovom životu želim da ti pružim.

Draga Nora, neka naša ljubav zauvek ostane kakva je sada. Sada razumeš svog čudnog, grešnog, svojeglavog, ljubomornog dragog, zar ne, najdraža? Nećeš pokušavati da sputaš njegovu lutalačku ćud, zar ne, najdraža? On te voli, uvek veruj u to. Nikada nije posedovao ni tračak ljubavi za nekog osim tebe. Ti si ta koja je otvorila duboku provaliju u njegovom životu.

Svaka gruba reč u razgovoru sada me vređa, jer osećam da bi vređala i tebe. Kada sam ti se udvarao (a bilo ti je tek devetnaest, dušo, sa kolikim zadovoljstvom pomislim na to!), bilo je isto tako. Ti si za mene, mladog momka, predstavljala ono što mi je u detinjstvu bila Blažena devica.

O reci mi, slatka moja voljena, da si sada zadovoljna sa mnom. Jedna tvoja reč pohvale ispunjava me ushićenjem, ushićenjem nežnim poput ruže.²⁹

Naša deca (koliko god da ih volim) *ne smeju* se isprečiti između nas. Ako su dobra i plemenite naravi, to je zbog *nas*, dušo. Sreli smo se i sjedinili naša tela i duše slobodno i uzvišeno, i naša deca su plod naših tela.

Laku noć, najdraža, mala moja golvejska nevesto, moja nežna ljubavi iz Irske.

Kako bih voleo da te iznenadim sada dok spavaš! Ima jedno mesto gde bih sada želeo da te poljubim, jedno *neobično* mesto, Nora. *Nisu* usne, Nora. Znaš li gde?

Laku noć, voljena!

Džim

2. (septembar)³⁰ 1909.

Draga Nora, nisam danas dobio nikakvo pismo od tebe i nadam se da mi nisi pisala i poslala u Golvej. Zaboravio sam to da ti kažem.

U jadnom sam stanju, zbunjen i slab, zbog toga što sam učinio ono što sam ti rekao. Kada sam se jutros probudio i setio se pisma koje sam ti sinoć napisao, [31](#) osetio sam odvratnost prema sebi. Međutim, ako pročitaš sva moja pisma od početka, bićeš u stanju da stvoriš neku predstavu o tome šta osećam prema tebi.

Nijedan dan odmora nije mi pričinio zadovoljstvo. Tvoja majka primetila je kako stalno uzdišem i rekla je da će mi od toga prepući srce. Pretpostavljam da mi to sigurno škodi.

Nadam se da onaj kakao piješ svaki dan i da *malčice* debljaš od toga. Pretpostavljam da znaš zašto se tome nadam.

Smrtno sam zabrinut zbog tebe, sebe, povratka i Eve. Nadam se da će mi Stani poslati dovoljno za nas oboje.

Dablin je grozan grad, a ljudi su mi izuzetno odvratni. Toliko se nerviram da ništa ne mogu da jedem.

Kada će ovom prokletstvu doći kraj? Kada ću poći? Mozak mi je prazan. Nisam u stanju ništa da ti napišem večeras.

Nora, istinska moja ljubavi, zaista me moraš preuzeti u svoje ruke. Zašto si mi dopustila da dospem u ovakvo stanje? Hoćeš li me, najdraža, prihvatiti onakvog kakav sam, sa mojim gresima i ludostima, i spasti me bede. Ako to ne učiniš, osećam da će mi se život raspasti. Večeras mi pada na um jedna pomisao šašavija nego inače. Osećam da bih želeo da me bičuješ. Želeo bih da vidim kako ti oči plamte od ljutnje.

Zanima me ima li u meni nekog ludila. Ili je ljubav ludilo? Jednog trenutka vidim te kao devicu ili madonu, a sledećeg besramnu, drsku, polunagu i nepristojnu! Šta uopšte misliš o meni? Jesam li ti odvratn?

Sećam se one prvi noći u Puli kada si u žaru naših zagrljaja upotrebila izvesnu reč. Bila je to reč izazova, poziva, i vidim tvoje lice iznad svog (bila si *na meni* te noći) dok si to mrmljala. Bilo je ludila i u tvojim očima, a što se mene tiče, kao da je sam pakao iščekivao trenutak kada nisam bio u stanju da se uzdržim.

Jesi li onda i ti nalik meni, jednog trenutka uzvišena poput zvezda, sledećeg niska poput najgorih bednika?

Imam *ogromnu veru* u moć iskrene, čestite duše. Ti to jesi, zar ne, Nora?

Želim da kažeš sebi: Džim, ovaj jadnik koga volim, se vraća. On je jadan, slabašan, impulsivan čovek koji me moli da ga branim i ojačam.

Drugima sam davao svoj ponos i radost. Tebi dajem svoj greh, ludost, slabost i tugu.

Džim

3. septembar 1909.

Ljubavi moja, poklon za tebe leži ispred mene na stolu dok pišem, završen. Sada ću ti ga opisati. To je jedna ravna četvrtasta kutija od smeđe kože sa dva uska zlatna ruba. Kada pritisneš jednu oprugu ona se otvori, a iznutra je obložena mekom svilom narandžaste boje. U njoj je jedna četvrtasta kartica, a na njoj je zlatnim slovima napisano ime *Nora* i ispod njega datum 1904-1909. Ispod karte je sam ukras. Tu ima pet kockica (po jedna za svaku od pet godina koliko smo van Irske) koje su načinjene od žućkaste slonovače stare preko sto godina. One su probušene i nanizane na jedan tanak zlatni lančić čije su karike poput malih zihernadli, tako da ceo niz čini jednu malu ogrlicu, a kopča je pozadi, pokraj srednje kockice. Na sredini lančića, na prednjem delu i kao deo samog lančića (*ne visi* o njemu kao privezak) nalazi se jedna pločica, takođe od žućkaste slonovače, probušena kao i kockice i veličine otprilike kao mala domina. Pločica je ispisana sa obe strane, a slova su urezana u nju. Sama slova su odabrana iz jedne stare knjige o štamparskim slovima, u stilu iz četrnaestog veka, veoma lepa i dekorativna. Napred su urezane tri reči, dve u gornjem a jedna u donjem redu, a pozadi su urezane četiri reči, dve gore a dve dole. Natpis (kada se pročitaju obe strane) predstavlja završni stih jedne od ranih pesama u mojoj zbirci stihova,³² pesme na koju je komponovana muzika i stoga je stih urezan tako da su napred tri reči a pozadi četiri. Napred su reči *Ljubav je nesreća*, a pozadi *kada je ljubav daleko*. Pet kockica predstavljaju pet godina iskušenja i nerazumevanja, a pločica koja spaja lančić govori o neobičnoj tuzi koju smo osećali i o našim patnjama dok smo bili razdvojeni.

To je moj poklon, Nora. Razmišljao sam dugo o njemu, i postarao sam se da svaki njegov deo bude urađen po mojoj želji.

Spasi me, *istinska* moja ljubavi! Spasi me od zla ovog sveta i od mog srca.

Džim

5. septembar 1909.

Najdraža moja, ako mi stigne novac koji sam tražio telegramom, nadam se da ću sutra uveče (u utorak) krenuti odavde sa Evom i Džordžijem.

A sada, imam vesti za tebe, draga. Moj dobar prijatelj Ketl³³ se ženi u sredu i večeras sam sa njim razgovarao četiri časa. On je, mislim, najbolji prijatelj koga imam u Irskoj, i ovde je za mene mnogo učinio. On i njegova supruga dolaze u Trst na dan-dva za vreme medenog meseca i siguran sam, draga, da ćeš mi pomoći da ih lepo dočekamo. Dovedi kuću u red i postaraj se da se klavir ne pomera i da su ti haljine u redu. Neka ti stolar dopremi onaj sto i stolice. On je veoma dobrodušan a siguran sam da će ti se njegova žena dopasti. Na žalost, nemam novca da im kupim poklon. Ali, poslaću iz Londona jedan primerak *Kamerne muzike*.³⁴ Reci Staniju da je odnese mom knjigovescu i da mu kaže da je uradi isto kao i onaj primerak za Šota,³⁵ i to odmah, tako da bude spremna kad oni dođu. Pokušaćemo da ih ugostimo najbolje što možemo i siguran sam da će moja srdačna devojčica rado pričiniti zadovoljstvo dvema osobama koje su na pragu zajedničkog života. Zar ne, najdraža?

A sada, o nama. Večeras sam, draga, bio u hotelu Grešam i predstavili su me otprilike dvadesetorici ljudi, i svima su pričali istu priču: da ću postati veliki pisac u mojoj zemlji. Sva ta larma i laskanje oko mene jedva da su mi nešto značili. Zamišljao sam da čujem kako me moja zemlja doziva ili kako sa nadom upravlja pogled ka meni. Ali o, voljena mislio sam i na nešto drugo. Mislio sam o onoj koja me drži u ruci poput kamenčića, uz čiju ljubav i drugovanje, još uvek imam da naučim tajne života. Mislio sam na tebe, najdraža, ti mi značiš više nego čitav svet.

Vodi me, svetice moja, anđele moj. Vodi me dalje. Sve što je plemenito i uzvišeno i duboko i istinito i dirljivo u onom što pišem dolazi, verujem, od tebe. O, primi me u svoju dušu nad dušama, i

tada ću zaista postati pesnik moje rase. Osećam to, Nora, dok ovo pišem. Moje će se telo uskoro uliti u tvoje, o, kad bi mogla i moja duša. O, kad bih se mogao ugnezditi u tvojoj materici kao dete rođeno od tvoga tela i krvi, da me hrani tvoja krv, da spavam u toploj, tajanstvenoj tami tvoga tela!

Sveta moja ljubavi, draga Nora, može li biti istina da nam upravo predstoji ulazak u raj našeg života?

O, kako žudim da osetim naša isprepletana tela, da vidim kako gubiš i gubiš svest od mog poljupca!

Laku noć, laku noć, laku noć!

Džim

7. septembar 1909.

Mala moja ćutljiva Nora, mnogo je dana prošlo bez pisma od tebe, ali pretpostavljam da si mislila da sam do sada već krenuo. Polazimo sutra uveče. Nadam se da ćemo do kraja sedmice ili do nedelje biti zajedno.

A sada, draga moja Nora, želim da nanovo pročitaš sve što sam ti napisao. Nešto od toga je odvratno, nepristojno i bestijalno, nešto je čisto, sveto i produhovljeno: sve sam to ja. I mislim da sada uviđaš šta osećam prema tebi. Nećeš se više nikada svađati sa mnom, zar ne, dušo? Nećeš nikada dopustiti da moja ljubav umre. Umoran sam večeras, najdraža, i želeo bih da spavam u tvom naručju, ne da ti bilo šta radim već da spavam, spavam, spavam u tvom naručju.

Kakav odmor! Nisam ni najmanje uživao. Nervi su mi u groznom stanju od svakojakih briga. Hoćeš li me negovati kada ti se vratim?

Nadam se da piješ onaj kakao svaki dan i da se tvoje sićušno telo/ili, bolje rečeno, *izvesni* njegovi delovi malčice popunjava. Smejem se ovog trenutka dok mislim na tvoje grudi koje su male kao u neke devojčice. Smešna si, Nora! Ne zaboravi da ti je sada dvadeset četiri godine, a tvom najstarijem detetu četiri. Do đavola, Nora, moraš pokušati da živiš u skladu sa svojom reputacijom i prestati da budeš ona mala radoznala devojčica iz Golveja kakva jesi, i postati prava, srećna, zaljubljena žena.

A ipak, kako se moje srce razneži kad pomislim na tvoja mala ramena i ruke kao u devojčice. Kakva si ti vragolanka! Jesi li uklonila dlačice među nogama da bi izgledala kao devojčica? Voleo bih da

nosiš crn donji veš. Voleo bih da učiš kako da me zadovoljiš, kako da izazoveš u meni želju za tobom. Osećam da ćeš to učiniti, najdraža, i da ćemo sada biti srećni.

Kako će dugo putovanje biti u povratku, ali o, kako će veličanstven biti naš prvi poljubac. Nemoj plakati, dušo, kada me ugledaš. Hoću da tvoje oči vidim lepe i sjajne. Zanima me šta ćeš mi prvo reći?

La nostra bella Trieste ! Često sam to izgovarao ljutito, ali sada osećam da je to istina. Žudim da ugledam svetiljke duž rive kako trepere dok voz prolazi pored Miramare.³⁶ Ipak je to, Nora, grad koji nam je pružio utočište. Vratio sam mu se umoran i bez para posle ludovanja u Rimu, a i sada se vraćam posle ovog odsustvovanja.

Voliš me, zar ne? Privićeš me sada na svoje grudi i zaštititi, možda me sažaljevati zbog mojih grehova i ludosti, i voditi me kao dete.

Želeo bih u tim dragim grudima biti
(O, kako su drage i lepe!)
gde surovi vetrovi ne dolaze.

Zbog silnih jada
u tim bih dragim grudima želeo biti.
Zauvek bih ostao u tom srcu
(O, tiho kucam i usrdno molim!)
gde bih samo mir našao.
Jadi bi bili tim draži
kada bih u njemu zauvek ostao.³⁷

Džim

7. septembar 1909.

Najdraža, polazimo sutra uveče. U poslednji čas sam sve uredio i Eva dolazi. Pripremi se za nas.

Pokušavao sam da se prisetim tvoga lica, ali bio sam u stanju da vidim samo tvoje oči. Hoću da za mene izgledaš najlepše kada stignem. Imaš li sada neke lepe haljine? Je li tvoja kosa lepe boje ili je puna pepela? Nemaš prava da u tvojim godinama budeš ružna i neuredna, i nadam se da ćeš mi ukazati pažnju time što ćeš lepo izgledati.

Čitav dan sam uzbuđen. Ljubav je jedno prokletstvo, naročito ako se udruži sa požudom. Strašno me izaziva kad pomislim da u ovom trenutku ležiš i čekaš me na drugom kraju Evrope dok sam ja ovde. Trenutno *nisam* baš *lepo* raspoložen.

Da ti pričam o tvom poklonu. Dopada li ti se zamisao? Ili misliš da je šašava kao i ja sam? Da li su ti tvoja majka ili sestra pisale o meni? Nekako mi se čini da sam im se dopao. Baš sam glup što ti postavljam pitanja na koja nemaš vremena da odgovoriš!

Ne pomeraj klavir i uzmi poljski krevet za Evu i Džordžija. Pobrini se da nas čeka fini topao ručak ili večera ili doručak kada stignemo. Učinićeš to, zar ne? Dopusti mi da od prvog trenutka kad kročim u kuću osetim da ću biti srećan u svakom pogledu. Nemoj početi da mi pričaš o tome koliko smo zaduženi. Zamoliću te, dušo, da budeš dobra prema meni koliko možeš, jer sam strahovito nervozan od svih briga i *pensieri*, koji me progone zaista veoma, veoma nervozan. Kako će neobično biti kada te prvi put ugledam! Kad pomislim kako tamo čekaš, čekaš da se vratim!

Nadam se da će ti se dopasti moja sestra Eva. Ljudi kažu da nije pametno dovesti sestru u kuću, ali ti si to tražila od mene dušo. Siguran sam da ćeš biti dobra prema njoj, mala moja dobrodušna Nora. A možda će kroz dve godine tvoja sestra Dili doći kod nas na par meseci.

Dušo, imam toliko toga da ti ispričam, i pričaću ti svake noći kada ne budem nešto drugo radio. Kakav je to trenutak, dušo! Kratko ludilo ili raj. Znam da gubim razum dok to traje. Kako si u početku bila *hladna*, Nora, sećaš li se? Čudno si ti stvorenjce. A katkad si odista *veoma* topla.

Neka makar naizgled bude novca kad se vratim. Hoćeš li mi skuvati jednu finu kafu u lepoj šoljici?

Pitaj onu cmizdravu Globočnikovu³⁸ kako se to radi. Spremi neku dobru salatu, hoćeš li? Još nešto, ne unosi luk u kuću. Pomislićeš da ću se poroditi. Nije to, ali ne znam šta da činim, toliko sam uzrujan i uzbuđen.

Moja draga, draga, draga mala Nora, zbogom za večeras. Pisao sam ti svake večeri. Sada nisam *preterano* zločest i donosim ti poklon. O, Gospode, kako sam uzbuđen!

Džim

20. oktobar 1909.

Stigao sam danas ovamo u Pariz i večeras krećem za London.³⁹ Reci Staniju da navrati do Lacera,⁴⁰ Via Veneziani 2/II, kome sam pisao i rekao da mu moj brat može davati časove dok sam ja odsutan. Žurim na voz i bojim se da bi mi mogao pobeći. Ne sekiraj se.

Džim

(?25. oktobar 1909.)

Sirota moja usamljena Nora, pustio sam da prođe toliko dana bez pisma od mene zato što si me, samo nekoliko minuta pre nego što sam otputovao iz Trsta, nazvala imbecilom jer sam kasno došao kući pošto sam bio zauzet čitavog dana. Ali, sada te sažaljevam. *Molim te*, Nora, nemoj mi više nikada reći tako nešto. Znaš da te volim. Iako sam stalno zauzet od kada sam stigao po čitav dan smišljam kakve bih ti poklone mogao doneti. Pokušavam da ti kupim jedan

divan komplet od samurovine, kapu okovratnik i muf. Da li bi to želela?

Osećam da mi dan prolazi uludo ovde, među prostim Dablincima koje mrzim i prezirem. Jedina mi je uteha da sa svojim sestrama razgovaram o tebi kad god mogu, kao što sam ranije razgovarao sa tvojom sestrom Dili. Veoma je surovo što smo razdvojeni. Razmišljam li sada o rečima na tvojoj ogrlici od slonovače? Ovoga puta u svom srcu stalno nosim tri jasne tvoje slike. Prva onako kako si izgledala u trenutku kada sam proputovao. Vidim te u hodniku, izgledaš mladalački i kao devojčica u tvojoj sivoj haljini i plavoj bluzi, i čujem tvoj neobični uzvik dobrodošlice. Druga, vidim te kako mi prilaziš dok sam te noći spavao u krevetu, raspuštene kose i sa plavom mašnicom na spavaćici. Najzad, vidim te na peronu stanice, neposredno pošto sam se oprostio s tobom, napola okrenute glave u bolu, u tako čudno bespomoćnom stavu.

Draga čudna devojčice! A ipak, pišeš mi i pitaš da li si mi dojadila! Nikada mi nećeš dojaditi, najdraža, ako budeš samo *malo* uljudnija. Ne mogu ti ovog puta tako često pisati jer sam užasno zauzet od jutra do mraka. Ne sekiraj se, dušo. Ako se sekiraš, upropastićeš mi sve šanse da nešto uradim. Nadam se da ćemo posle ovoga proživeti mnogo, mnogo, mnogo drugih srećnih godina zajedno.

Draga moja iskrena dobra mala Nora, nemoj mi više pisati sumnjajući u mene. Ti si moja jedina ljubav. U potpunosti sam u tvojoj vlasti. *Znam* i *osećam* da ako ubuduće napišem išta lepo i uzvišeno, učiniću to samo oslušujući pred vratima tvoga srca.

Kako smo lepo razgovarali ovoga puta, zar ne, Nora? Pa, opet ćemo, dušo. Coraggio! Molim te, napiši mi jedno lepo pismo, dušo, i reci mi da si srećna.

Reci mome lepom sinčiću da ću doći da ga poljubim jedne noći kada bude čvrsto spavao i da se ne sekira za mene i da se nadam da mu je bolje, a mojoj komičnoj kćerkici kaži da ću joj poslati jednu lutku, ali da „l'uomo non ha messo la testa ancora.”⁴¹

A sada, moja mala zlovoljna neuljudna sjajna devojčica, obećaj mi da nećeš plakati već da ćeš mi podariti hrabrosti da ovde nastavim svoj posao. Voleo bih da odeš na „Madam Beterflaj” i da misliš na mene kada čuješ reči „Un bel dì”.⁴²

Sačuvaj moja pisma za sebe, dušo. Tebi su i napisana.

27. oktobar 1909.

Draga, večeras je stari ljubavni plamen ponovo počeo da se budi u meni. Ja sam ljuštura od čoveka: moja je duša u Trstu. Samo me ti poznaješ i voliš. Bio sam večeras u pozorištu sa ocem i sestrom - grozan komad, odvratna publika. Osećao sam (kao što uvek osećam) da sam stranac u rođenoj zemlji. A ipak, da si ti bila pored tebe, (sic) moga sam tebi na uvo govoriti o mržnji i preziru koje sam osećao kako plamte u mom srcu. Možda bi me prekorila, ali bi me i razumela. Osećao sam ponos pri pomisli da će moj sin - moj i tvoj, taj lepi dečkić koga si mi darovala, Nora - u Irskoj uvek biti stranac, čovak koji govori drugim jezikom i koji je vaspitan u drugačijem duhu.

Prezirem Irsku i Irce. Oni blenu u mene na ulici iako sam rođen među njima. Možda u mojim očima vide mržnju prema njima. Svuda oko sebe vidim samo sliku popa - preljubnika i njegovih slugu, i pritvornih lažljivih žena. Nije dobro za mene da dolazim ovamo niti da budem tu. Možda ne bih toliko patio kada bi ti bila sa mnom. Ipak, kada mi ponekad ona užasna priča iz tvog detinjstva⁴³ proleti mislima, spopada, me sumnja da si čak i ti potajno protiv mene. Par dana pre nego što sam oputovao iz Trsta šetao sam s tobom kroz Via Stadion (toga dana smo kupili teglu za konzerva⁴⁴). Pored nas je prošao neki sveštenik i ja sam ti rekao „Zar ne osećaš nekakvu odbojnost ili odvratnost kada ugledaš nekog od njih?” Ti si odgovorila, pomalo kratko i ravnodušno, „Ne, ne osećam.” Vidiš, svih se tih sitnica sećam. Tvoj me je odgovor zaboleo i ućutao sam. Ova i druge slične stvari koje si mi rekla dugo mi se motaju po mislima. Jesi li uz mene. Nora, ili si potajno protiv mene?

Ja sam ljubomoran, usamljen, nezadovoljan, ponosan čovek. Zašto nisi strpljivija i obzirnija prema meni? One večeri kada smo išli zajedno na *Madam Beterflaj*, ponela si se veoma grubo prema meni. Ja sam naprosto poželeo da u tvom društvu čujem tu divnu tananu muziku. Želeo sam da osetim kako se tvoja duša njiše sa mojom od čežnje i žudnje dok ona peva o svom sanjarenju i nadi u drugom činu, *Un bel di*: „Jednog dana, jednog dana, ugledaćemo stub dima kako se uzdiže na samom kraju mora: i tada se pojavljuje brod.”

Pomalo sam razočaran tobom. Potom sam jedne druge noći došao kući u tvoj krevet iz kafea, i počeo sam da ti pričam o svemu što sam se nadao da ću učiniti i napisati u budućnosti, i o onim bezgraničnim ambicijama koje su, u suštini, sile vodilje u mom životu. Nisi htela da me saslušáš. Znam da je bilo kasno, i naravno da si bila umorna te večeri. Ali, čovek čiji um plamti od nade i vere u sebe *mora* nekome ispričati šta oseća. A kom ja da ispričam ako ne tebi?

Volim te duboko i iskreno, Nora. Osećam da sam te sada dostojan. Svaki delić moje ljubavi pripada tebi. Uprkos svih tih stvari koje podstiču mračne misli protiv tebe, uvek o tebi mislim u najboljem svetlu. Kada bi mi samo dopustila, pričao bih ti o svemu što mi leži na srcu, ali ponekad iz tvog pogleda stičem utisak da bih te samo gnjavio. Bilo kako bilo, volim te, Nora. Ne mogu živeti bez tebe. Želeo bih da ti dam sve što je moje, sve što znam (koliko god malo to bilo), sve što osećam ili sam osećao, sve što volim ili ne volim, sve nade ili svu gorčinu što posedujem. Želeo bih da idem kroz život uz tebe, da ti pričam sve više i više dok se ne stopimo u jedno biće, dok nam ne kucne smrtni čas. Čak i sada dok ovo pišem, suze mi naviru na oči, a jecaji me guše. Nora, samo jedan kratak život imamo da se volimo. O, dušo, budi samo malo obzirnija prema meni, imaj malo strpljenja sa mnom čak i kada sam neuviđavan i kada me je teško obuzdati, i veruj mi da ćemo biti srećni zajedno. Dopusti mi da te volim na svoj način. Neka tvoje srce uvek bude uz moje, da čuje svaki otkucaj moga života, svaku tugu, svaku radost.

Sećaš li se one nedeljne večeri kada smo se vratili sa Vertera,⁴⁵ kada sam, dok je odjek te tužne samrtne muzike još uvek odzvanjao u našim mislima, ležeći na krevetu u našoj sobi pokušao da ti izrecitujem one stihove iz *Ljubavne pesme Konota* koje toliko volim, a koji počinju:

„Daleko je, daleko
do Konemare gde si ti.”⁴⁶

Sećaš li se da nisam bio u stanju da završim? Neizmerno osećanje nežnog obožavanja tvoga lika koje je provalilo iz mene kroz moj glas dok sam izgovarao te stihove bilo je za mene previše. Moja ljubav prema tebi je zapravo neka vrsta obožavanja.

Želim, najdraža, da sada budemo srećni. Pokušaj da popraviš zdravlje dok nisam tu, i molim te da mi se pokoravaš kada zahtevam od tebe neke sitnice. Pre svega, jedi koliko god možeš da bi više ličila na ženu nego da dragu, neuglednu, bezazlenu, mršavu devojčicu kakva si sada. Ako si onaj kakao potrošila, neka Stani naruči još - košta 5 šilinga i 6 penija. U međuvremenu, pij onog drugog kakaoa i čokolade. Plati od novca za krojačicu. Danas sam ti poslao dve knjige mustri da biraš. U subotu ti šaljem sedam ili osam jardi donegalskog tvida da sašiješ novu haljinu. Raspitivao sam se za jedan komplet od krzna za tebe, i ako mi posao ovde dobro krene prosto ću te zasuti krznima i haljinama i ogrtačima svih vrsta. Imam u vidu neka veoma fina krzna za tebe.

Sada mi piši, mila moja, i reci da činiš ono što tražim od tebe. Reci mi da si srećna jer uviđaš da te volim i da sam iskren prema tebi i da mislim na tebe. Iskren sam prema tebi, Nora, i mislim na tebe po čitav dan i uvek.

Laku noć, dušo. Budi srećna za ovo kratko vreme dok smo razdvojeni, a kad god pomisliš na mene poljubi moj lik u Džordžiju.

Addio, mia *cara* Nora!

Džim

7. novembar 1909.

Dragi moj leptiriću, primio sam večeras tvoje pismo i drago mi je da ti se dopada slika tvog nedostojnog dragog sa svim ratničkim bojama na njemu. Nadam se da su ti rukavice, moj mali poklon, bezbedno stigle. Poslao sam ih kao i onaj prvi poklon pre pet godina - iz „Broda”. Najlepši je onaj par od jelenske kože: opšiven je istom takvom kožom samo izvrnutom, i trebalo bi da bude topao, skoro isto tako topao kao izvesni delovi tvoga tela, leptiriću. Dvadeset jardi (a ne jedanaest kako sam napisao) tvida poslato ti je iz Donegala. Voleo bih da ti gornji deo kostima dopire skoro do ruba suknje i da ima okovratnik, pojas i manžetne od tamnoplave kože, i da bude opšiven bronzanim ili tamno plavim satenom. Ako ova stvar uspe, i nastavim i posle petog novembra i dobijem još novca, nadam se da ću ti poslati jedan divan komplet od krzna koji posebno biram. Krzno je od sive veverice. Tu će biti jedna siva kapa od veverice ljubičasta sa strane, jedan dugačak široki okovratnik od sive veverice i jedan

muf bež boje od istog krza na čeličnom lancu, i jedno i drugo opšiveno lila satenom. Da li bi to želela, dušo? Nadam se da ću ti moći to nabaviti. Takođe spremam za tebe i specijalan božićni poklon. Kupio sam specijalno isečene svitke pergamenta i prepisujem na njih čitavu moju knjigu stihova neizbrisivim indijskim mastilom. Onda ću ih uvezati na jedan zanimljiv način koji mi se dopada i ta će knjiga trajati stotinama godina. Tada ću spaliti sve druge rukopise mojih stihova i ti ćeš imati jedini koji postoji. Veoma je teško prepisivati na pergament, ali radim na tome u nadi da će to pričiniti zadovoljstvo ženi koju volim.

Dva sata je po ponoći. Prepisivao sam sam ovde u kuhinji pošto su svi otišli na spavanje, a sada pišem tebi. Želeo bih da mogu podići pogled i ugledati tvoje pseće oči. Pokušaću da zaslužim poverenje koje mi ukazuju.

Ne sekiraj se, leptiriću. Evo par stihova koje je pre četiri stotine godina napisao jedan pesnik koji je bio Šekspirov prijatelj:

Suze, veruj, slamaju srce.
O, nemoj se toliko predati bolu
koji samo uništava tvoju lepotu.⁴⁷

Ti si jedna žalosna osoba, a i ja sam đavolski melanholičan tip, tako da mi se čini da je ova naša ljubav prilično turobna. Ne plači zbog onog dosadnog mladića na fotografiji. On toga nije vredan dušo.

Lepo je od tebe što se raspituješ o onoj prokletinji koja me je snašla.⁴⁸ U svakom slučaju, nije se pogoršalo. U početku me je plašilo tvoje ćutanje. Bojao sam se da nešto nije u redu s tobom. Ali, dobro si, zar ne, najdraža? Hvala Bogu! Sirota mala Nora, kako sam zao prema tebi!

Za Evu nije važno, ali mogla bi se postarati da se Stani pripazi. Nadam se da mu je sada bolje. Addio, Giorgino e Lucetta! Vengo subito!⁴⁹ I, addio, Nora mia!

Džim

18. novembar 1909.

Ne usuđujem se da te večeras oslovim nekim znanim imenom. Čitavog dana, od kako sam jutros pročitao tvoje pismo, osećam se

kao pas mešanac koga su ošinuli preko očiju. Ne spavam već puna dva dana i lutam ulicama poput nekog prljavog pseta koga je gospodarica ošinula bičem i oterala sa vrata.

Pišeš kao kraljica. Dok sam živ, sećaću se uvek tihog smirenog dostojanstva toga pisma, njegove tuge i prezira, i krajnjeg poniženja koje mi je nanelo.

Izgubio sam tvoje poštovanje. Iscrpeo sam tvoju ljubav. Napusti me onda. Odvedi svoju decu od mene da bi ih zaštitila od prokletstva moga prisustva. Pusti da ponovo potonem u kaljugu iz koje sam potekao. Zaboravi mene i moje prazne reči. Vрати se svome životu, a mene pusti da sam idem u propast. Nije za tebe da živiš sa opakom zveri poput mene niti da dopustiš da tvoju decu dodiruju moje ruke.

Postupaj hrabro, kao što si uvek činila. Ako rešiš da me sa gnušanjem napustiš, podneću to kao muškarac, znajući da to hiljadostruko zaslužujem, i daću ti dve trećine svojih prihoda.

Sada počinjem to da uviđam. Uništio sam tvoju ljubav. Ispunio sam te gnušanjem i prezirom prema meni. Prepusti me sada stvarima i kompanjonima koji su mi bili toliko dragi. Postupi hrabro i ostavi me. Dala si mi najbolje stvari na ovom svetu, ali samo si stavila drago kamenje pred svinju.

Ako me ostaviš, živeću sa večnom uspomenom na tebe, za mene svetijom od Boga. Moliću se tvome imenu.

Nora, upamti i nešto dobro o ubogom bedniku koji te je obeščastio svojom ljubavlju. Pomisli da su ga tvoje usne ljubile i da se tvoja kosa prelila preko njega i da su ga tvoje ruke privijale uz sebe.

Neću potpisati svoje ime, jer si me tim imenom zvala dok si me volela i činila čast, i davala mi svoju nežnu mladu dušu da je ranim i izdam.

Danas sam primio dva veoma ljubazna pisma od nje, tako da možda ipak još uvek mari za mene. Sinoć sam joj pisao u stanju krajnjeg očajanja. Njena najmanja reč ima ogromnu moć nadomnom. Moli me da pokušam da zaboravim neuku devojčicu iz Golveja koja je naišla u moj život i kaže da sam suviše dobar prema njoj. Luckasta dobrodušna devojčica! Zar ne vidi kakva sam bezvredna lažljiva luda? Možda je njena ljubav prema meni čini slepom za to.

Nikada neću zaboraviti kako me je juče njeno kratko pismo dirnulo do dna duše. Osetio sam da sam njenu dobrotu previše iskušavao i da mi je napokon sa tihim prezirom okrenula leđa.

Danas sam otišao do hotela gde je stanovala kada sam je prvi put sreo. Zastao sam u prljavom ulazu pre nego što sam ušao, toliko sam bio uzbuđen. Nisam im rekao svoje ime, ali imam utisak da znaju ko sam. Večeras sam sedeo za stolom u trpezariji u dnu sale sa dva Italijana za vreme večere. Ja nisam ništa jeo. Služila je jedna devojka bledog lika, možda njena naslednica.

Mesto je veoma irsko. Toliko dugo sam živeo u inostranstvu, i u toliko zemalja, da smesta mogu osetiti glas Irske u bilo čemu. Nered na stolu bio je irski, izraz čuđenja na licima takođe, kao i radoznale oči žene i njene kelnerice. Čudna mi je ova zemlja, premda sam u njoj rođen i nosim jedno od njenih starih imena.

Bio sam u prostoriji kroz koju je tako često prolazila, sa čudnim ljubavnim snom u njenom mladom srcu. Gospode, oči su mi pune suza! Zašto plačem? Plačem zato što je tužno pomisliti kako se kreće tom prostorijom, malo jede, jednostavno je obučena, jednostavnih manira i opreza, i uvek sa sobom potajno nosi u srcu mali plamen koji plamti u dušama i telima ljudi.

Plačem i jer je sažaljevam zato što je izabrala tako jadnu i bezvrednu ljubav kakva je moja, i jer sažaljevam sebe što nisam bio dostojan da me voli.

Čudna zemlja, čudna kuća, čudne oči i senka čudnog, čudna devojka stoji kraj ognjišta i čuti ili zuri kroz prozor u izmaglicu Koledž parka. Kakva tajanstvena lepota prožima svako mesto gde je stanovala!

Dok sam večeras pisao ove rečenice, dva puta su mi jecaji u trenu potresli grlo i oteli se sa usana.

Voleo sam u njoj lik lepote ovoga sveta, tajnu i lepotu samog života, lepotu i usud rase čije sam dete, lik duhovne čistote i samilosti u koji sam verovao kao dečak.

Njena duša! Njeno ime! Njene oči! Izgledaju mi kao neobični, divni plavi cvetovi što rastu u nekoj divljoj, kišom natopljenoj živici.⁵⁰ Osetio sam njenu dušu kako drhti kraj moje i tiho sam njeno ime izgovorio noći, i plakao sam videvši da lepota ovoga sveta prolazi kao san iza njenih očiju.

22. novembar 1909.

Najdraža, tvoj telegram ležao mi je na srcu one noći. Kada sam ti pisao ona poslednja pisma, bio sam potpuno utučen. Mislio sam da sam izgubio tvoju ljubav i poštovanje - što sam u potpunosti i zaslužio. Tvoje pismo od jutros veoma je ljubazno, ali očekujem pismo koje si verovatno napisala pošto si poslala telegram.

Još uvek se jedva usuđujem da na bilo koji način budem prislan s tobom, dušo, dok mi ti ponovo ne dozvoliš. Osećam da ne bi trebalo, iako je tvoje pismo napisano u tvom starom, poznatom đavolastom stilu. Mislim, kada kažeš šta ćeš mi učiniti ukoliko ti se ne povinujem u izvesnoj stvari.⁵¹

Usudiću se da kažem samo jednu stvar. Kažeš da želiš da ti moja sestra donese neko donje rublje. Nemoj tako, molim te, dušo. Ne volim da bilo ko, čak i neka žena ili devojčica, vidi stvari koje tebi pripadaju. Želeo bih da povedeš malo više računa kada ostavljaš izvesne delove svoje odeće unaokolo, mislim, kada stignu sa pranja. O, želeo bih da sve te stvari držiš na nekom *tajnom, tajnom, tajnom* mestu. Želeo bih da imaš veliko skladište svih vrsta donjeg rublja, svih mogućih diskretnih boja, naslaganog u velikom namirisanom ormanu.

Kako je teško biti odvojen od tebe! Jesi li svoga jadnog dragog ponovo primila u svoje srce? Žudeću za tvojim pismom, a ipak ti zahvaljujem za tvoj ljubazni telegram.

Ne traži od mene, najdraža, da ti sada pišem dugo pismo. Ovo što sam napred napisao malo me je rastužilo. Dosadilo mi je da ti šaljem reči. Naše spojene usne, naše isprepletane ruke, naše oči u vrtlogu tužnog užitka posedovanja, to bi mi više prijalo.

Izvini, najdraža. Imao sam nameru da budem uzdržaniji. Ipak, moram žudeti i žudeti i žudeti za tobom.

Džim

27. novembar 1909.

Najdraža Nora, večeras uskoro krećem u Belfast⁵² i moram propustiti tvoje pismo večeras. Sutra se vraćam i opet ću pisati. Sanjaj me. Tvoj dragi.

Džim

2. decembar 1909.

Dušo, možda ovo pismo treba da započnem moleći te za izvinjenje zbog neobičnog pisma koje sam ti sinoć napisao.⁵³ Tvoje pismo bilo je preda mnom dok sam ga pisao i oči su mi bile prikovane, a čak i sada su, za izvesnu reč o njemu. Ima nešto nepristojno i pohotno u samom obliku slova. I zvuk te reči je poput samog tog čina: kratak, brutalan, neodoljiv i đavolski.

Dušo, nemoj se uvrediti zbog onoga što sam napisao. Zahvaljuješ mi za divno ime koje sam ti dao. Da, dušo, lepo je to ime: „Moj divni divlji cvete iz živice! Moj tamnoplavi, kišom natopljeni cvete!“. Vidiš, još uvek sam pomalo pesnik. Isto tako, poklanjam ti jednu divnu knjigu: to je poklon pesnika ženi koju voli. *Ali*, pored i unutar te duhovne ljubavi prema tebi koju osećam, postoji i jedna divlja, životinjska žudnja za svakim santimetrom tvoga tela, za svakim njegovim skrivenim i sramotnim delom, za svakim mirisom i pokretom. Ljubav prema tebi dopušta mi da se molim duhu večne lepote i blagosti koji se ogleda u tvojim očima, ili da te bacim pod sebe i jebem, otpozadi, kao prasac kada najaši krmaču uživajući u smradu i znoju koji izvire iz tvog dupeta, uživajući u otkrivenoj sramotnosti tvoje zadignute haljine i belih gaćica kao u devojčice, u neredu tvojih zajapurenih obraza i raščupane kose. Dozvoljava da mi navru suze sažaljenja i ljubavi zbog neke beznačajne reči, da zadrhtim od ljubavi prema tebi na zvuk nekog akorda ili muzičke kadence, ili da ležim uz tebe okrenut na suprotnu stranu i osećam kako mi tvoji prsti miluju i golicaju muda ili se uvlače u dupe, a tvoje vrele usne sisaju kitu dok je moja glava između tvojih debelih butina, moje ruke stežu okrugle jastučice tvoga dupeta, a moj jezik halapljivo liže tvoju raskošnu crvenu pičku. Naučio sam te da se gotovo obeznaniš dok slušaš kako moj glas peva ili mrmlija tvojoj duši o strasti, tuzi i tajni života, a istovremeno sam te naučio da mi upućuješ sramotne znake usnama i jezikom, da me izazivaš nepristojnim dodirima i zvucima, čak i da u mom prisustvu obavljaš najsravniju i najprljaviju telesnu radnju. Sećaš li se onoga dana kada si zadigla haljinu i dopustila mi da legnem ispod tebe i gledam naviše dok to radiš? Tada te je bilo sramota čak i da me pogledaš.

Moja si, dušo, moja! Volim te. Sve što sam napred napisao je samo trenutak ili dva brutalnog ludila. Čim ti poslednja kap sperme uđe u pičku, s tim je gotovo i moja iskrena ljubav prema tebi, ljubav iz mojih stihova, ljubav koja izvire iz mojih očiju prema tvojim neobičnim zavodljivim očima izliva se preko moje duše kao dašak miomirisa. Kurac mi je još uvek vreo i krut, i podrhtava od onog zadnjeg brutalnog uboda koji ti je zadao, kada se začuje tiha himna nežnog i samilosnog obožavanja upućenog tebi, koja se uzdiže iz tamnih odaja moga srca.

Nora, odana moja dragana, lopove divnih očiju, budi moja kurva, moja ljubavnica koliko god želiš (jebačice moja mala! kurvice moja!), ti si uvek moj divni divlji cvet iz živice, moj tamnoplavi kišom natopljeni cvet.

Džim

3. decembar 1909.

Draga moja mala kaluđerice, ima neka zvezda odveć blizu zemlje, jer sam još uvek u groznici životinjske požude. Danas sam često zastajo na ulici sa uzvikom na usnama kad god sam pomislio na pisma koja sam ti napisao sinoć i preksinoć. Mora da grozno izgledaju pri hladnoj svetlosti dana. Možda ti se od njihove prostote smučilo. Znam da si u duši mnogo finija od tvog neobičnog dragog, i premda si ti sama, vatrena devojčica, prva napisala kako čeznem da te pojem, ipak pretpostavljam da je pomamna prljavština i nepristojnost moga odgovora prešla sve granice pristojnosti. Kada sam jutros primio tvoje preporučeno pismo i video kako si pažljiva prema tvom bezvrednom Džimu, postideo sam se onoga što sam napisao. Ipak, sada se noć, tajnovita grešna noć, ponovo spustila na svet, i ponovo sam sam i pišem ti, a tvoje pismo je opet presavijeno ispred mene na stolu. Ne traži od mene da idem u krevet, dušo. Pusti da ti pišem, dušo.

Kao što znaš, najdraža, u govoru nikada ne upotrebljavam nepristojne izraze. Nikada nisi čula, zar ne, da sam pred drugima prozborio neku nedoličnu reč. Kada ovde u mom prisustvu ljudi pričaju prljave ili pohotljive priče, ja se jedva nasmejem. Međutim, ti kao da me pretvaraš u zver. Ti si sama, nevaljala besramnice, prva počela. Nisam ja tebe prvi dodirnuo u Ringsendu, pre mnogo

vremena. Ti si meni zavukla ruku u pantalone, blago pomerila košulju i dotakla mi kurac svojim dugim golicavim prstima, i postepeno si ga celog, nabreklog i ukrućenog uzela u ruku i drkala ga lagano dok nisam svršio među tvojim prstima, a sve vreme bila si nagnuta nada mnom i gledala si me tim tvojim mirnim svetačkim očima. Isto tako, tvoje su usne prve izgovorile neku nepristojnu reč. *Dobro se sećam te noći u krevetu u Puli. Dosadilo ti je da ležiš ispod muškarca i jedne noći si naglo strgla spavaćicu sa sebe i zajahala me naga. Nabila si kurac u pičku i počela da jašeš gore-dole. Možda ti moj rog nije bio dovoljno veliki, jer sećam se da si se sagla do mog lica i nežno promrmjala: „Jebi, ljubavi! Jebi!”*

Nora, dušo, čitav dan umirem od želje da ti postavim par pitanja. Dopusti mi, dušo, jer ja sam tebi rekao sve što sam ikada učinio i mogu od tebe tražiti isto za uzvrat. Zanima me da li ćeš na njih odgovoriti. Kada ti je ona osoba⁵⁴ čije srce žudim da zaustavim škljocanjem revolvera zavukla ruku ili ruke pod suknju, da li te je dirao samo spolja ili je zavukao prst i prste u tebe? Ako jeste, da li su stigli dotle da ti dodirnu onu resicu na kraju pičke? Da li te je dirao otpozadi? Da li te je dugo milovao i jesi li svršila? Da li je tražio od tebe da ga dodiruješ i jesi li to učinila. Ako ga nisi dirala, da li je svršio uz tebe i da li si to osetila?

Još jedno pitanje, Nora. Znam da sam prvi muškarac koji te je tucao, ali da li te je iko masturbirao? Da li je onaj momak⁵⁵ koji ti se dopadao ikada to učinio? Reci mi, Nora, istina za istinu, iskrenost za iskrenost. Kada si bila s njim noću u tami, zar mu tvoji prsti *nikada, nikada* nisu otkopčali pantalone i uvukli se poput miševa? Jesi li mu ikada drkala, dušo, ili ikom drugom, reci mi iskreno? *Zar nikada, nikada, nikada* nisi opipala kurac nekog muškarca ili dečka dok nisi meni otkopčala pantalone? Ako nisi uvređena, ne plaši se da mi kažeš istinu. Dušo draga, večeras tako pomamno žudim za tvojim telom da bih nasrnuo na tebe od želje, pa taman da iz tvojih rođenih usta čujem da te je pola riđokosih klipana iz Golveja pojebalo za mene.

Svemogućí Bože, kakvim ovo jezikom pišem mojoj ponosnoj plavookoj kraljici! Hoće li odbiti da odgovori na moja prostačka uvredljiva pitanja? Znam da mnogo stavljam na kocku pišući ovako,

ali ako me zaista voli osetiće da sam lud od požude i da mi mora sve reći.

Odgovori mi, srce. Čak i ako saznam da si i ti zgrešila, te će nas možda još više zbližiti. U svakom slučaju, volim te. Napisao sam i rekao ti stvari koje mi ponos *nikada više* neće dozvoliti da kažem nekoj ženi.

Draga moja Nora, dahćem od želje da dobijem od tebe odgovore na ova moja prljava pisma. Pišem ti otvoreno jer sada osećam da mogu održati reč.

Ne ljuti se draga, draga Nora, moj divlji cvetiću iz živice. Volim tvoje telo, žudim za njim, sanjam ga.

Progovorite mi, drage usne koje sam ljubio u suzama. Ako te ova prljavština koju sam napisao vređa, vrati me ponovo razumu uz pomoć biča kao što si i pre učinila. Gospode, pomози mi!

Volim te Nora, i izgleda da je i ovo deo moje ljubavi. Oprosti mi!

Džim

6. decembar 1909.

Noreta mia! Primio sam večeras tvoje žalosno pismo u kome mi javljaš da ideš unaokolo bez donjeg rublja. Nisam 25. dobio 200 kruna već samo 50, a ponovo 50 prvog. Dosta o novcu. Šaljem ti jednu manju novčanicu i nadam se da ćeš time moći makar da kupiš jedne lepe naborane gaćice, a poslaću ti još kada me ponovo isplate. Voleo bih da nosiš gaće sa tri ili četiri nabora na kolenima i uz butine, i sa velikim rumenim vrpcama, hoću da kažem, ne gaće za devojčice sa porubom od tanke čipke, pripijene uz noge i tako tanke da se provide, već ženske (ili ako više voliš) damske gaće sa komotnim turom i širokim nogavicama, sve u naborima, čipci i vrpcama, i tako namirisane da kad god ih pokažeš, bilo zadižući užurbano haljinu da bi nešto uradila bilo nameštajući se mazno da te potucam, mogu da vidim samo gomilu bele tkanine i vrpce i da, kada se sagnem da ih rastvorim i poljubim te vatreno i požudno u nevaljalo golo dupe, mogu da udišem miomiris tvojih gaća kao i topli miris tvoje pičke i teški zadah iz tvoje zadnjice.

Jesam li te šokirao prljavštinama koje sam ti pisao? Možda misliš da je moja ljubav nešto prljavo. Jeste, dušo, u izvesnim trenucima. Sanjam te ponekad u sramotnim pozama. Zamišljam

stvari koje su *toliko* sramotne da ih neću napisati dok ne vidim kako ti pišeš. I od najmanjih sitnica mi se strašno nadigne kita - kurvinski pokret tvojih usana, braon mrljica na turu tvojih belih gaća, nenadana nepristojna reč koja izleti iz tvojih usta, neočekivani nepristojni zvuk tvoje zadnjice i snažan zadah koji se tada lagano širi iz nje. U takvim trenucima osećam ludu želju da to učinim na neki sramotan način, da osetim tvoje vrele pohotne usne kako ga sisaju, da ga nabijem među tvoje sisice sa ružičastim vršcima, da svršim na tvom licu i raštrcam ga po tvojim zajapurenim obrazima i očima, da ti ga nabijem među guzove i guslam.

Basta per stasera!⁵⁶

Nadam se da si primila moj telegram i *shvatila* ga.

Zbogom, moja draga, koju pokušavam da ponizim i izopačim.

Kako, za ime sveta, možeš voleti nekoga, kao što sam ja?

O, toliko željno iščekujem tvoj odgovor, dušo!

Džim

8. decembar 1909.

Slatka moja mala kurvinska Nora, uradio sam kako si mi rekla, besramnice jedna mala, i dva puta sam ga izdrkao dok sam čitao tvoje pismo. Oduševljen sam što vidim da voliš da se jebeš otpozadi. Da, sada se sećam one noći kada sam te onoliko dugo jebao otpozadi. Bilo je to naše najbestidnije jebanje, dušo. Kurac mi ja satima bio u tebi, ulazio je izlazio iz tvoje zadnjice okrenute naviše. Osećao sam pod stomakom tvoje debele znojne guzove i gledao tvoje zajapureno lice i mahnite oči. Kad god sam ti ga uterao, tvoj bestidni jezik bi se isplazio među usnama, a ako bih ti ga nabio jače i dublje nego obično, iz tvoje zadnjice bi pokuljali dugi smrdljivi prdeži. Te noći ti je dupe bilo puno prdeža, dušo, i ja sam ih iz tebe izvlačio, goleme prdeže, duge i olujne, kratke vesele praske i mnoštvo sitnih obesnih prdeža, uz jedan dugi mlaz vetra iz tvoga čmara na kraju. Divno je jebati poprdljivu ženu kada joj svaki put kad ga nabiješ isteraš po jedan prdež. Mislim da bih Norin prdež svuda prepoznao. Čini mi se da bih ga mogao razabrati i u sobi punoj poprdljivih žena. Tvoj je prdež skoro kao u neke devojčice i nimalo nalik vlažnim vetrovitim prdežima koje, kako je zamišljam, ispuštaju debele žene. On je nenadan i suv, bestidan poput prdeža koji bi kakva drska

devojčica pustila noću u školskoj spavaonici radi zabave. Nadam se da će mi Nora bestidno dugo prdeti u lice da bih mogao upoznati i njihov miris.

Kažeš da ćeš mi ga sisati kad se vratim i da želiš da ti ližem pičku, droco mala pokvarena. Nadam se da ćeš me jednom iznenaditi dok spavam obučen, prikrasti mi se sa kurvinskim sjajem u sanjivim očima, nežno mi otkopčati dugmad na šlicu jedno za drugim i izvući đoku tvoga dragog, lizati ga i dudlati vlažnim usnama sve dok se ne nadigne i ukruti i svrši u tvojim ustima. Nekad ću i ja tebe iznenaditi u snu, zadići ću ti suknju i nežno otvoriti tople gaće, onda ću nežno leći uz tebe i početi lenjo da ližem oko tvoga žbuna. Ti ćeš početi nemirno da se meškoljiš, a ja ću tada lizati pičku moje drage. Ti ćeš početi da ječiš i grokćeš i izdišeš i prdiš u snu od požude. Ja ću onda lizati sve brže i brže, poput izgladnelog psa, sve dok ti se pička ne prekrije slinama i telo ne počne pomamno izvijati.

Laku noć, mala moja poprdljiva Nora, bestidna mala ptico jebalico! Ima *jedna divna reč*, draga, koju si podvukla da bih ga bolje izdrkao. Piši mi još o tome i o sebi, slatko *bestidnije, bestidnije*.

Džim

9. decembar 1909.

Slatka moja nevaljala mala ptico jebalico, evo još jedne novčanice da kupiš lepe gaće, čarape ili podvezice. Kupi kurvinske gaće, voljena, i svakako kani malo nekog miomirisa na nogavice, i umrljaj ih samo malo pozadi.

Izgleda da te brine kako sam primio tvoje pismo za koje kažeš da je gore od moga. Kako to, gore od moga, voljena? Jeste, gore je na jednom ili dva mesta. Mislim na deo gde kažeš šta ćeš mi raditi jezikom (ne da ćeš mi ga dudlati) i na onu divnu reč koju si tako velikim slovima napisala i podvukla, bitango mala. Uzbudljivo je čuti tu reč (i još jednu ili dve koje nisi napisala) sa devojačkih usana. Ali, voleo bih da si govorila o sebi, a ne o meni. Napiši mi jedno dugo, dugo pismo o sebi, puno toga i drugih stvari, dušo. Sada znaš kako možeš da mi ga nadigneš. Reci mi i najmanje stvari o sebi, samo neka su nepristojne, skrivene i sramotne. Ništa drugo ne piši. Neka svaka rečenica bude puna sramotnih, bezobraznih reči i zvukova.

Divno ih je čuti, pa čak i videti na hartiji, ali one najbestidnije su najlepše.

Ona dva dela tvoga tela koji čine najprljavije stvari su za mene najlepša. Više volim tvoje dupe od tvojih sisa, dušo, zato što obavlja tako prljavu radnju. Ne volim toliko tvoju pičku zato što je jebem, već zato što obavlja onu drugu prljavu radnju. Mogao bih ceo dan ležati i drkati ga gledajući onu *božanstvenu* reč koju si napisala, i zbog onoga što si rekla da ćeš mi raditi jezikom. Voleo bih da čujem kako tvoje usne brzo izgovaraju te božanstvene, uzbudljive sramne reči, da vidim tvoja usta kako čine sramne znakove i zvuke, da osetim kako se tvoje telo izvija poda mnom, da čujem i udišem sramne devojačke prdeže koji pučkajući izlaze iz tvoga lepog malog golog devojačkog dupeta, i da večito *jebem, jebem, jebem* malu moju nevaljalu pticu jebalicu u vrelu pičku.

Sada sam srećan, jer mi moja kurvica kaže da želi da je tucam u dupe i u usta, i da želi da me raskopča i izvadi mi đoku i sisa ga kao bradavicu. Hoće da radi i *više* i *sramotnije* od toga, mala moja naga jebačica, nevaljala uvijajuća drkačica, slatka mala bestidna poprdljivica.

Laku noć, pičkice moja, odoh da legnem i da ga drkam dok ne svršim. Piši još više i sramnije, dušo. Golicaj mindžicu dok pišeš, da bi govorila još gore. Nepristojne reči napiši velikim slovima i podvuci, i poljubi ih i prisloni na trenutak uz tvoju slatku vrelu pičku, dušo, i još zadigni za trenutak haljinu i prisloni ih uz svoje drago poprdljivo dupence. Učini i *više* ako želiš, a onda pismo pošalji meni, draga moja smeđoguza ptico jebalico.

Džim

10. decembar 1909.

Najdraža, strašno sam razočaran tvojim pismom večeras. Čitav dan sam planirao da sročim ovu malu poruku koju prilažem i pitao sam se šta ćeš mi napisati.

U telegramu sam napomenuo da *vodiš računa*. Mislio sam da kažem da vodiš računa da moja pisma skrivaš, da ne dopustiš nikome da vidi tvoje uzbuđenje i da paziš da ne (sada me je skoro sram da to napišem). Plašio sam se, Nora, da bi se mogla toliko uspaliti da se još podaš nekome.

Ali, nešto lepo uz ovu poruku, najdraža. Biće mi užasno žao ako se pisma kao ova naša zadnja ne nastave. Iscrpljen sam od posla ovde. Sinoć nisam otišao u krevet skoro do pet zbog pisama, oglasa i telegrama.

Tvoje je pismo tako hladno da nemam srca da ti pišem kao pre. Zurio sam dugo u druga tvoja pisma i ljubio izvesne reči u njima, jednu od njih više puta uzastopno.

Možda ćeš mi sutra opet pisati. Laku noć, najdraža.

Džim

11. decembar 1909.

Najdraža Nora, ni večaras nema pisma od tebe. Nisi odgovorila.

Ona četiri Italijana napustila su Finov hotel i sada stanuju iznad bioskopa. Platilo sam oko 20 funti tvojoj bivšoj gazdarici uzvraćajući zlo dobrim. Pre nego što sam otišao iz hotela, rekao sam kelnerici ko sam i zamolio sam je da me pusti da vidim sobu u kojoj si spavala. Odvela me je gore do nje. Možeš zamisliti kako sam uzbuđeno izgledao i ponašao se. Video sam sobu moje voljene, njen krevet, četiri mala zida među kojima je snevala o mojim očima i glasu, zavesice koje je ujutro razmicala da bi gledala sivo dablinsko nebo, sirotinjske skromne luckaste stvari na zidovima preko kojih je prelazila pogledom dok je uveče skidala odeću sa svog lepog mladog tela.

Ah, najdraža, ni požuda, ni pomamno, brutalno ludilo u kom sam ti pisao ovih poslednjih dana i noći, niti divlja životinjska želja za tvojim telom, najdraža, nije ono što me je tada privuklo tebi i još me tu drži. Ne, najdraža, nije uopšte to, već izuzetno nežna, samilosna ljubav puna obožavanja prema tvojoj mladosti, devojaštvu i slabosti. O, slatkog li bola koji si unela u moje srce! O kakvoj mi samo tajni govori tvoj glas!

Večeras ti neću pisati kao ranije. Svi su muškarci životinje, najdraža, ali u meni barem ponekad ima i nešto uzvišenije. Da, i ja sam na trenutke osećao u duši plamen te čiste i svete vatre koji večito plamti na oltaru srca moje voljene. Bio sam u stanju da kleknem kraj tog kreveta i prepustim se poplavi suza. Suze su mi navirale na oči dok sam stajao i posmatrao ga. Bio sam u stanju da kleknem tu i molim se kao što su tri kralja sa istoka kleknula i molila

se pred jaslama u kojima je Isus ležao. Putovali su preko pustinja i mora, doneli darove i mudrost, i doveli kraljevske svite da bi klekli pred malim novorođenčetom, a ja sam doneo svoje greške, ludosti, grehe, nedoumicu i žudnju da ih položim na mali krevet u kome je jedna mlada devojka snevala o meni.

Najdraža, žao mi je što večeras nemam ni bednu novčanicu od pet lira da ti pošaljem, ali poslaću ti u ponedeljak. Polazim sutra ujutro za Kork, ali radije bih išao na zapad, ka onim neobičnim mestima čija me imena na tvojim usnama uzbuđuju: Uteradu, Kler-Golveju, Kolreinu, Oranmoru, ka onim divljim poljima Konota gde po Božjoj volji raste „moj divni divlji cvet iz živice, moj tamnoplavi kišom natopljeni cvet”.

Džim

(?13. decembar 1909.)

(Odlomak pisma)

odlazio drugima? Ti mi možeš pružiti sve, i više od njih. Veruješ li napokon u moju ljubav, najdraža? Ah, veruj, Nora! Zašto svako ko me je ikada video može to pročitati iz mojih očiju kada govorim o tebi? Kako kaže tvoja majka, „bljesnu poput sveća”.

Vreme će sada proleteti, draga, dok me tvoje drage nežne ruke ne obujme. *Nikada* te više neću napuštati. Ne želim samo tvoje telo (kao što znaš), već i tvoje društvo. Pretpostavljam, dušo, da u poređenju sa tvojom sjajnom, plemenitom ljubavlju prema meni moja ljubav prema tebi deluje veoma jedno i otrcano. Ali, to je najbolje što ti mogu pružiti, srce moje drago. Primi je, ljubavi, spasi me i pruži mi utočište. Kao što ti rekoh, ja sam tvoje dete i moraš sa mnom biti stroga, majčice. Kažnjavaj me koliko god ti je volja. Bio bih ushićen da osetim kako mi telo bridi pod tvojom rukom. Znaš li na šta mislim, draga Nora? Voleo bih kada bi me izudarala ili čak išibala. Ne u igri, dušo, odistinski i po golom telu. Voleo bih da si snažna *snažna*, dušo, i da imaš pune, velike, ponosite grudi i velike debele butine. Uživao bih da me išibaš, Nora, ljubavi! Voleo bih da učinim nešto što bi te naljutilo, makar nešto beznačajno, možda neku od mojih prljavih radnji kojima se smeješ; i da tada čujem kako me zoveš u svoju sobu, i da te zateknem kako sediš u fotelji, široko razmaknutih debelih butina, lica jarko crvenog od ljutine i sa prutom u ruci. Voleo

bih da mi ukažeš na to šta sam učinio i da me ljutitim pokretom privučješ sebi i baciš me preko krila, lica okrenutog naniže. Potom da osetim tvoje ruke kako mi naglo svlače pantalone i donji veš, zavrću košulju, da se koprcam u tvom krilu i u tvojim snažnim rukama, da osetim kako se saginješ (poput ljutite dadilje koja bije dete po turu) sve dok me tvoje pune, velike sise skoro ne dotaknu, i da osetim kako me svirepo šibaš, šibaš, šibaš po golom uzdrhtalom telu! Oprosti mi, dušo, ako je ovo budalasto. Započeo sam ovo pismo tako mirno, a ipak *moram* da ga završim u sebi svojstvenom šašavom stilu.

Vređa li te moje grozno, bestidno pisanje dušo? Pretpostavljam da si od izvesnih poganih stvari koje sam napisao pocrvenela. Smeta li ti što sam rekao da volim da vidim smeđu mrlju koja se pojavljuje na turu tvojih gaća koje su bele kao u neke devojčice?⁵⁷ Pretpostavljam da me smatraš poganim bednikom. Kako ćeš odgovoriti na ta pisma? Nadam se i nadam da ćeš *i ti meni* pisati pisma koja će biti čak šašavija i prljavija od mojih.

Možeš, ako samo želiš, Nora, jer moram ti takođe reći da
(Prekida se)

15. decembar 1909.

Najdraža, nikakvog pisma! Samo jedno, kratko i grubo, od Stanija. Za ime Boga, poštedite me tih starih nevolja ili ću završiti u ludnici. Nastoj, dušo, da se stvari glatko odvijaju dok se tvoj dragi ne vrati. Ne mogu više da pišem. Zašto se on svađa sa mnom? Činim sve što mogu radi svih vas. Molim te, dušo, daj mu dosta da jede i neka uživa. Nemoj ga gnjaviti zbog dugova, a za ime Boga, nemoj ni mene. Poslao sam vam slike. Neka ih on namesti u kuhinji, onu veliku naspram ognjišta. Lepo ih namestite.

Nikakvog pisma! Sada sam siguran da se moja devojčica uvredila zbog mojih poganih reči. Jesi li uvređena, dušo, zbog onoga što sam rekao o tvojim gaćama? Sve su to gluposti, draga. Znam da su besprekorno čiste kao i tvoje srce. Znam da bih ih mogao olizati, nabore, nogavice i tur. Samo, ja na svoj pogani način volim da zamišljam kako je izvesni njihov deo uprljan. Glupost je i ono, dušo, o tome da te tucam u dupe. Dopada mi se samo pogani zvuk te reči, pomisao da jedna sramežljiva divna mala devojka poput Nore zadiže

haljinu otpozadi i otkriva svoje dražesne bele gaće da bi uzбудila tog bestidnika koga toliko voli, i da mu onda dopušta da svoju poganu nabreklu crvenu motku ugura kroz prorez gaćica u dražesnu rupicu među njenim bucmastim guzovima.

Draga, upravo sam svršio u pantalonama, tako da sam momentalno sasvim istrošen. Ne mogu otići do pošte, premda treba da pošaljem tri pisma.

U krevet - u krevet!
Laku noć, Nora mia!

Džim

16. decembar 1909.

Slatka moja devojčice, najzad mi pišeš! Mora da si žestoko masturbirala, čim si mi napisala tako iščašeno pismo. Što se mene tiče, dušo, toliko sam iscrpen da bi morala da ga ližeš dobrih sat vremena dok mi se rog ne bi dovoljno ukrutio da ti ga makar uguram, a kamoli da te tucam. Toliko sam ga često eksploatisao da me je strah da pogledam kako ta stvar izgleda posle svega što sam sa sobom činio. Dušo, molim te nemoj da se preterano jebemo kada se vratim. Jebimo se koliko god možemo prvih par noći, ali nateraj me da se izlečim. Sada, dušo, moraš ti mene jebati jer mi je tako mek i mali da nijedna devojka u Evropi osim tebe ne bi gubila vreme pokušavajući to. Jebi me, dušo, na onoliko novih načina koliko tvoja požuda izmisli. Jebi me potpuno obučena, u odeći za izlazak, sa šeširom i velom, lica zajapurenog od hladnoće, kiše i vetra, kaljavih čizama, bilo dok sedim na stolici bilo na naslonu sofe, najaši ga i vozaj se na njemu gore-dole dok ti nabori gaćica proviruju, a moj kruti kurac ti je uglavljen u mindžu. Jebi me naga, samo u čarapama i šeširu, na patosu, a neka ti iz šupka viri jedan rumeni cvet, a najaši me poput muškarca, debele zadnjice i sa butinama između mojih. Jebi me u kućnoj haljini (nadam se da imaš onu lepu) ispod koje nemaš ništa, otvori je iznenada i pokaži mi trbuh, butine i stražnjicu, pa me privuci na sebe na kuhinjskom stolu. Nabij ga sebi u dupe ležeći potrbuške na krevetu, naga i uskovitlane kose, ali sa jednim finim namirisanim ružičastim gaćicama bestidno otvorenim pozadi i

napola svučenicima sa dupeta što proviruje. Jebi me, ako možeš, dok čučiš u klozetu zadignute suknje, stenješ poput mlade krmače dok sere, a iz zadnjice ti se lagano pomalja debela crna zmija. Jebi me na stepeništu u tami, kao što se služavka jebe sa svojim vojnikom, polako mu otkopčava pantalone i zavlači ruku u šlic, poigrava se njegovom košuljom i oseća kako se vlaži, onda je blago zadiže i poigrava se njegovim velikim mudima, i najzad smelo izvlači đoku koga voli da drži i nežno mu ga drka, šapćući mu na uvo sramotne reči i pogane priče koje su joj druge devojke pričale, a sve vreme piški u gaće od zadovoljstva i tiho prducka sve dok se i njena mindžica ne ukruti poput njegove, a onda ga iznenada nabije u sebe i jaši.

Basta! Basta per Dio!

Svršio sam, i dosta je ludiranja. A sada, o tvojim pitanjima.

Još uvek nismo otvorili. Poslao sam ti neke plakate. Nadamo se da ćemo otvoriti 20. ili 21. Računaj 14 dana od toga i 3 dana za put, i eto me u Trstu.

Pripremi se. Stavi neki braon linoleum u kuhinju, a noću na prozore okači par običnih crvenih zavesa. Nabavi nekakvu običnu, jeftinu udobnu fotelju za tvoga lenjog dragog. Iznad svega, učini ovo poslednje, draga, pošto neću izlaziti iz kuhinje čitavu nedelju dana po povratku; čitaću, izležavaću se, pušiću, posmatraću kako pripremaš obroke i *pričaću, pričaću, pričaću* sa tobom. O, *kako ću blažen biti!* Gospode na nebesima, biću srećan tamo. I figlioli, il fuoco, una buona mangiata, un caffè nero, un Brasil, il Piccolo della Sera,⁵⁸ e Nora, Nora mia, Norina, Noretta, Noruccia, itd. itd.

Eva i Ajlin⁵⁹ moraju spavati zajedno. Nađi neko mesto za Džordžija. Voleo bih da Nora i ja imamo dva kreveta za noćne poslove. Održavam i održaću obećanje, ljubavi. Neka vreme brzo proleti! Želim da se vratim mojoj voljenoj, mom životu, mojoj zvezdi, mojoj Irskoj u malom čudnih očiju.

Stotinu hiljada poljubaca, dušo!

Džim

20. decembar 1909.

Slatka moja nevaljice, primio sam večeras tvoje vatreno pismo i pokušavam da te zamislim kako masturbiraš u klozetu. Kako to

činiš? Da li se nasloniš uz zid i zavlačiš ruku pod haljinu ili čučneš iznad rupe sa zadignutom haljinom dok ti je ruka veoma zaposlena u prorezu gaća? Da li se sada uspališ dok kenjaš? Zanima me kako to možeš da radiš. Da li svršavaš dok kenjaš ili prvo svršiš pa onda kenjaš? Mora da je strašno pohotno videti devojkicu zadignute suknje kako žestoko masturbira, videti kako su njene lepe bele gaće otvorene pozadi, odakle izvire njeno dupe, a iz njega se napola pomalja nešto debelo i braon. Kažeš da ćeš se ukenjati u gaće, dušo, a onda pustiti da te jebem. Voleo bih, dušo, prvo da čujem kako kenjaš, a onda da te jebem. Jedne noći kada budemo negde u tami bezobrazno razgovarali, a ti osetiš da ti se kenja, zagrlj me oko vrata od srama i pusti ga da polako padne. Taj će me zvuk izludeti, a kad ti zadignem haljinu...

Nema svrhe da nastavim! Možeš se dosetiti zašto!

Bioskop je danas otvoren. Krećem za Trst u nedelju, 2. januara. Nadam se da si kuhinju uredila onako kako sam ti rekao, linoleum, fotelja i zavese. Uzgred, nemoj krpiti gaće pred bilo kim. Da li ti je haljina gotova? Nadam se da jeste - sa dugim žaketom, opasačem, opšivena kožom, itd. Pojma nemam kako ću Ajlini platiti put. Za ime boga, udesi da ti i ja imamo udoban krevet. Nemam neku posebnu želju da ti nešto radim, dušo. Sve što želim je tvoje društvo. Ne moraš brinuti da odlazim.⁶⁰ Razumeš. To se neće desiti, dušo.

O, gladan sam. Kada stignem, neka Eva napravi neki puding i preliv od vanile bez vina. Želeo bih goveđe pečenje, supu od riže, capuzzi garbi,⁶¹ pire krompir, puding i crnu kafu. *Ne, ne* želeo bih stracotto di maccheroni,⁶² mešanu salatu, kompot od šljiva, torrioni,⁶³ čaj i presnitz.⁶⁴ Ili ne, želeo bih čorbu od jegulje ili polenta⁶⁵ sa...

Izvini dušo, odista sam *gladan* večeras.

Nora, dušo, nadam se da ćemo provesti jednu srećnu godinu zajedno. Staniju ću sutra pisati o bioskopu.

Toliko mi je drago što je Miramare na vidiku. Jedino se nadam da nisam opet navukao onu prokletinju zbog onoga što sam radio. *Moli se za mene, najdraža.*

Addio, addio, addio, addio!

Džim

22. decembar 1909.

Najdraža Nora, šaljem ti preporučenom i osiguranom pošiljkom poklon za Božić.⁶⁶ To je najbolje (ali ipak veoma jedno) što mogu da ti ponudim uzvraćajući na tvoju iskrenu, pravu i odanu ljubav. Razmišljao sam o svakom njegovom detalju dok sam noću ležao budan ili se vozio kolima po Dublinu, i mislim da je na kraju lepo ispalo. Ali, čak i kada bi ti se samo za kratko zarumenili obrazi od zadovoljstva kad ga ugledaš, ili kada bi tvoje iskreno, nežno srce brže zakucalo od ushićenja, smatrao bih da mi je trud *obilato, obilato* nagrađen.

Možda će knjiga koju ti sada šaljem nadživeti i tebe i mene. Možda će prsti nekog mladića ili devojke (naših unuka) pobožno listati njene stranice od pergamenta kada dvoje zaljubljenih čiji su inicijali isprepletani na koricama budu već odavno pod zemljom. Ništa tada neće ostati, najdraža, od naših slabašnih, strašću vođenih tela, a ko zna gde će tada biti duše koje su se gledale kroz njihove oči. Molio bih se da moja duša bude rasuta u vetar kada bi mi samo Gospod dozvolio da zauvek lebdim iznad jednog čudnog, samotnog, tamnoplavog, kišom natopljenog cveta u nekoj divljoj živici u Ogrimu ili Oranmoru.

Džim

23. decembar 1909.

Najdraža Nora, dok ti ovo stigne, ti ćeš već primiti moje pismo i poklon, i proći će ti Božić. Želim da se sada pripremiš za moj dolazak. Ako ništa više ne iskrсне, polazim iz Irske u subotu, 1. januara, u 9.20 uveče sa Ajlin, premda ne znam kako ili gde da nađem novac. Nadam se da si plakate stavila u kuhinju. Nameravam da je svake nedelje ukrašavam programima. Kada bi mogla nabaviti par jardi linoleuma ili čak neki stari tepih, bilo kakvu udobnu, rasklimatanu jeftinu fotelju, i par običnih jeftinih crvenih zavesa, mislim da bi mi tu bilo veoma udobno. Da li je uopšte moguće da uzmemo još jedan krevet? Možda bi nam Francini⁶⁷ mogao prodati svoj na mesečnu otplatu.

Poslao sam ti svaki peni koji sam bio u stanju da odvojim, najdraža, ali sada sam švorc, jer me je poklon koji sam ti darovao, napasti jedna mala, koštao strašno puno para. Ali, nemoj misliti da mi je krivo, dušo. Ushićen sam što sam ti darovao nešto tako dobro i

lepo. A sada, dušo, *nagovori* Stanija da mi pomogne da se brzo vratim sa Ajlin, a onda ćemo ponovo početi zajednički život. O, kako ću uživati u povratku! Svaka stanica će me nositi sve bliže spokojstvu. O, kako ću se osećati kada ugledam zamak Miramare među drvećem i duge žute dokove Trsta! Zašto mi je sudbina namenila da toliko puta u životu sa čežnjom okrećem pogled ka Trstu? Kada se sada vratim, dušo, želim da uvek imaš strpljenja sa mnom. Uvidećeš, dušo, da *nisam loš čovek*. Ja sam jedan jadan, impulsivan, grešan, velikodušan, sebičan, ljubomoran, nezadovoljan, dobrodušan pesnik, ali nisam zla, lažljiva osoba. Pokušaj da mi pružiš utočište, najdraža, od vihora ovoga sveta. Volim te (veruješ li sada u to, dušo?), a tako sam umoran od svega što sam ovde činio da ću se, kada stignem u Via Scussa, po svoj prilici samo uvući u krevet, nežno te poljubiti u čelo, sklupčati se ispod ćebadi i spavati, spavati, spavati.

Dušo, toliko mi je milo što ti se dopada moja slika iz detinjstva. Izgledao sam kao pravi mali divljak, zar ne? A zapravo, dušo, i sada sam isto tako veliko dete kao i nekad. Stalno mi najšašavije stvari padaju na pamet. Znaš onu sliku nekog čoveka sa podignutim prstom na Picco1o della Sera za koju kažeš da „to Džim daje neki novi predlog”.⁶⁸ *Siguran sam*, dušo, da me u dubini duše smatraš jadnim luckastim dečakom. Ti ohola, neuka, drska, draga dobrodušna devojkice, kako to da svojim sjajnim pozama tebe ne mogu da impresioniram kao druge? Čitaš me, lukava plavooka nevaljalice i smešiš se u sebi znajući da se pretvaram, a ipak me voliš.

Najdraža, ima jedno mesto u tvom pismu koje se jedva usuđujem da spomenem.⁶⁹ Nemam *nikakvog prava* da to učinim, i priznajem da je tvoje pravo da postupiš kako želiš. Neću tražiti od tebe da imaš u vidu našu decu. Ali, ne zaboravi da smo se istinski voleli, skoro kao deca, onog božanstvenog leta pre pet godina u Dablinu. Dušo, ja sam u suštini melanholična osoba, i ako bi se nešto nalik na to što ti, izgleda smeraš desilo, verujem da ne bih mogao živeti. Ne, dušo, ja sam previše ljubomoran, ponosan, tužan, usamljen! Mislim da ne bih nastavio da živim. Čak i sada, pri pomisli na to osetim da mi se srce tako primiri i rastuži da sam u stanju jedino da zurim u reči koje pišem. Kako je život tužan, jedno razočaranje smenjuje drugo!

24. decembar 1909.

Draga Nora, upravo sam ti telegramom poslao onaj divni motiv iz poslednjeg čina *Vertera*, opere koju toliko voliš: „Nel lieto di pensa a me.”⁷⁰ Pošto je bilo suviše kasno da ti pošaljem novac, platio sam 1 funtu mome ortaku ovde, Rebezu, da pošalje Karisu⁷¹ u Trst 24 krune da ih smesta isplati sinjori Džojs. Nadam se da ćeš lepo provesti Božić, draga.

A sada, najdraža, očekujem da će mi Stani poslati koliko god može za 1. tako da mogu da krenem.

Dušo, momentalno sam strahovito uzrujan. Čitavog dana sam bio usred božićnog meteža u bioskopu. Tu je po posebnoj dužnosti bio i jedan mladi policajac. Kada se to završilo, odveo sam ga gore na piće, i saznao sam da je iz Golveja i da su njegove sestre bile u samostanu Presentation sa tobom. Bio je iznenađen kada je saznao gde je dospela Nora Barnakl. Rekao je da te se seća se Golveja, lepa devojka sa uvojcima i ponositog hoda. Gospode, kako sam patio, Nora! Ipak, nisam bio u stanju da prekinem razgovor s njim. Deluje kao fini, ljubazan mladić. Pitao sam se da li je moja dragana, moja voljena, moja najdraža, moja kraljica, ikada upravila pogled svojih mladalačkih očiju ka njemu. *Morao* sam da razgovaram s njim jer je iz Golveja, ali o, kako sam patio, dušo. Strašno sam uzrujan. Ne znam šta pišem. Nora, želim da ti se vratim. Zaboravi sve osim mene, dušo. Siguran sam da ima boljih momaka u Goljevu od tvog jadnog dragog, ali o, dušo, *jednog dana*⁷² ćeš uvideti da ću postati nešto u svojoj zemlji. Kako sam uznemiren i uzrujan! Prilažem imena njegovih sestara. Video sam da je zapanjen time gde si dospela. Ali o, Bože, zar ti ja ne bih darovao sva kraljevstva ovog sveta kada bih samo mogao. O, dušo, toliko sam ljubomoran na prošlost, a ipak grizem nokte od uzbuđenja kad god sretnem nekoga iz tog čudnovatog umirućeg grada na zapadu gde je moja voljena, moj divni divlji cvet iz živice, provela svoje devojačke godine pune smeha. Nora, najdraža, zašto nisi tu da me utešiš? Moram završiti ovo pismo, toliko sam strašno uzrujan. Voliš me, zar ne, najdraža moja nevesto? O, kako si me obavila oko tvog srca! Budi srećna, ljubavi! Majčice moja, primi me u tamno svetilište tvoje materice.

Skloni me od bede, dušo. Suviše sam detinjast i nagao da bih živeo sam. Pomozi mi, dušo, moli se za mene! Voli me! Misli na mene! Tako sam bespomoćan večeras, bespomoćan, bespomoćan!

Džim

Milion poljubaca mom dragom, rosom nakvašenom cvetu sa zapada, milion miliona poljubaca mojoj dragoj Nori sa uvojcima.

Džim

Tvoja majka je poslala onaj poklon i pisao sam joj i zahvalio se.

(26. decembar 1909.)

Najdraža, primio sam jutros tvoje pismo (i to veoma šašavo) i pozivnicu za venčanje koju si priložila. Nemoj mi slati nikakve poklone. Sačuvaj sve što možeš. Zamoli Stanija da mi pošalje koliko može sledeće nedelje. Nadam se da ti je bezbedno stigao moj poklon, telegram i 1 funta koju sam ti poslao preko Karisa. Nadam se da ću krenuti kroz nedelju dana. Hvala na lepim željama za Božić, i nadam se da si ga lepo prebrodila. Reci Dž. i L. da uskoro dolazim i da redovno brišu nos. Nadam se da su se lepo proveli. Addio, Džim

Ostavi malo torrone i mandorlato⁷³ za Ajlin.

(12. jul 1912.)

Draga Nora, pošto si me pet dana ostavila bez ijedne vesti, naškrabaš svoj potpis uz nekoliko drugih na dopisnici. Ni reči o mestima u Dablinu gde smo se sretali i koja sadrže tolike uspomene za nas oboje. Otkako si otputovala, stalno sam u nekakvom tupom, ljutitom raspoloženju. Smatram da sve to nije dobro i pravo.

Ne mogu ni da spavam ni da razmišljam. Još uvek me boli jedna strana tela. Sinoć me je bilo strah da legnem. Mislio sam da ću umreti u snu. Budio sam Džordžija tri puta, jer me je bilo strah da budem sam.

Monstruozno je reći da si me, izgleda, zaboravila za pet dana, kao i divne dane naše ljubavi.

Odlazim večeras iz Trsta, jer me je strah da ovde ostanem - strah od sebe samog. Stižem u Dablin u ponedeljak. Ako si ti zaboravila, ja nisam. Poći ću *sam* da se sretnem i šetam sa likom one koju pamtim. Možeš mi pisati ili poslati telegram u Dablin na adresu moje sestre.

Što su Dablin i Golvej u poređenju sa našim uspomenama?

Džim

(21. avgust 1912.)

Draga Nora, danas sam bio kod Lidvela⁷⁴ i posle jednog sata dobio sam od njega pismo koje prilažem. Odneo sam ga Robertsu.⁷⁵ Roberts je rekao da ne vredi i da je trebalo da bude upućeno njemu. Zamolio sam Lidvela da ga pošalje Robertsu. Odbio je i rekao da sam ja, a ne Roberts, njegov klijent. Otišao sam do Roberts a i rekao mu to. Roberts je rekao da bi Lidvel trebalo da mu napiše jedno duže pismo o celom slučaju i da kaže šta mogu da učinim, pošto on ne može da ugrozi firmu. Rekao sam da ću potpisati pristanak da mu platim šezdeset funti, troškove prvog izdanja, ako vlasti zaplene knjigu. On je rekao da to nema svrhe i pitao je da li mogu da pribavim dva jemstva od po 1.000 funti, ukupno 2.000 funti (= 50.000 franaka), radi obeštećenja firme zbog troškova štampanja moje knjige. Rekao sam da mi se niko toliko ne divi, a da se u svakom slučaju nikada ne bi moglo dokazati da je gubitak, ako bi ga uopšte bilo, prouzrokovala moja knjiga. Onda je on rekao da će postupiti prema savetu svog advokata i da neće štampati knjigu.

Tada sam otišao u sobu iza kancelarije i tu sam mu, sedeći za stolom, razmišljajući o knjizi koju sam napisao, detetu koje sam godinama i godinama nosio u utrobi svoje mašte⁷⁶ kao što si ti nosila decu koju voliš, i kako sam ga dan za danom hranio svojim mislima i uspomenama, napisao pismo koje prilažem.⁷⁷ Rekao je da će ga večeras poslati svom advokatu u London i da će mi javiti.

Ličim na čoveka koji hoda u snu. Ne znam šta se zbiva u Trstu. Stani mi nije poslao ono što sam mu tražio. Eva i Flori⁷⁸ ne bi imale šta da jedu da nije mene. Stani ništa nije poslao ni njima ni meni ni Čarliju.⁷⁹ Ne znam šta će biti sa mojim pisaćim stolom, stolom, rukopisima i knjigama. Ti si daleko, u Golveju. Ne znam kako da se vratimo u Trst niti šta ćemo tamo zateći. Ne znam šta da činim sa diplomom i sa knjigom. Otac kaže da će Roberts staviti neki novi prigovor čak i posle mog pisma. Grad počinje da se puni, i želeo bih da sve zaboravim i da budem tu sa tobom i vodim te unaokolo za vreme izložbe konja. Roueg'a te!⁸⁰

Ovo je moj praznik.

Pozdravi u moje ime g. Hilija.⁸¹ Reci mu da nemam ni trenutka vremena za pisanje. Poljubi Đorđa i Lučiju.

Nadam se da su ti se stihovi dopali. Razgovarao sam danas sa mojom tetkom i pričao joj o tebi - kako sediš u operi sa sivom mašnom u kosi, slušaš muziku, a muškarci te gledaju - i o mnogim drugim stvarima (čak i o veoma intimnim) koje se nas tiču.

Govorio sam ti o svom bolu na trkama u Golveju. Još uvek ga osećam. Nadam se da će doći dan kada ću ti moći podariti čast da budeš uz mene kada uđem u svoje kraljevstvo.

Budi srećna, dušo, jedi i spavaj. Sada možeš spavati. Tvoj mučitelj je daleko.

Džim

(Poštanski žig od 22. avgusta 1912.)

Draga moja daleka Nora, danas sam bio sa Robertsom i razgovarali smo o povezu knjige itd., tako da je zračak nade iskrsnuo iz oblaka. Rekao mi je da opet navratim sutra u dvanaest.

Iznajmio sam sobu sa dva kreveta u 21 Richmong Place, North Circular Road i dovoljno sam budalast da se nadam da ćemo ti i ja možda provesti nekoliko srećnih dana posle svih ovih nevolja. Kako bih voleo da šetam sa tobom unaokolo tokom nedelje izložbe konja i da imam novca da te vodim tamo-amo. Mogu da nabavim propusnice za pozorište. Postaraj se da imaš lepu suknju i čarape. Ovde se možeš frizirati. Imaš li onu sivu mašnu koju toliko volim? Da li bi došla sutra? Strah me je da pitam, jer mi Stani nije pisao, a novac mi je skoro pri kraju. Možda će sutra pisati. Proživio sam jednu strašno uzbudljivu nedelju zbog moje knjige. Roberts mi je danas govorio o mom romanu i tražio je da ga završim. Da li bi želela da pođeš u pozorište sa mnom, a posle da zajedno večeramo? Nadam se da si punačka kakva si i bila? Da li ti je čista ona tesna izazovna lila bluza? Nadam se da pereš zube. Ako ne budeš lepo izgledala, poslaću te natrag u Golvej. Pazi da ne izgužvaš šešire posebno onaj visoki. Napred imam lepu sobu sa dva kreveta. Ako sve lepo ispadne, zar ne bismo mogli provesti nekoliko dana zajedno? Želeo bih da ti pokažem toliko mesta u Dablinu koja se spominju u mojoj knjizi. Voleo bih da si ovde. Postala si deo mene

- jedno telo. Kad se vratimo u Trst, hoćeš li čitati ako ti budem davao knjige? Onda bismo mogli razgovarati. Niko te ne voli kao ja, i voleo bih da sa tobom čitam razne pesnike, dramske pisce i romansijere kao tvoj učitelj. Daću ti samo ono što je najlepše i najbolje u književnosti. Jadni Džim! Uvek samo planira i planira!

Nadam se da ću sutra imati dobre vesti. Ako se samo moja knjiga štampa, baciću se na roman i završiti ga.

Otvora se pozorište Abbey, i davaće Jejtsove i Singove⁸² komade. Ti imaš prava da budeš tamo zato što si moja nevesta; a ja sam jedan od pisaca ove generacije koji možda napokon stvaraju svest u duši ove uboge rase.⁸³ Addio!

Džim

Piši, kao i obično, Todu Bernsu,⁸⁴ ne na moju adresu.

Bojan Jovanović

DŽOJSOVA PISMA NORI

Obimna, trotomna Džojsova prepiska, objavlјivana od 1957. godine u više izdanja, pruža vrlo široke mogućnosti parcijalnih izbora. Pisma Nori Barnakl predstavljaju, nesumnјivo, jedan od zanimljivih aspekata ove prepiske. Neosporno je, takođe, da Džojsova prepiska sa bratom, dopisivanje sa izdavačem, kao i pisma upućivana istaknutim savremenicima: Jeјtsu, Šou, Paundu, Svevu, Eliotu, Ibzenu, Larbou i drugima predstavljaju vrlo bitne komponente njegove integralne prepiske, komponente koje svakako zasluđuju i adekvatniji izdavački tretman na našem jezičkom području.

Ovaj odbir Džojsovih pisama, usaglašen sa potrebama biblioteke u kojoj se objavlјuje, načinjen je na osnovu Elmanovog - izdanja Džojsovih izabranih pisama u kome su prvi put objavlјena pisma koja su do tada bila pod hipotekom piščevih naslednika. Od ukupno 64 pesama Nori, izdavač Džojsove integralne prepiske nije mogao da računa na ukupno deset od tih pisama. Osam je bilo pod delimičnom, a dva pod potpunom zabranom objavlјivanja. Tek u pomenutom Elmanovom izdanju iz 1975. godine omogućeno je objavlјivanje celokupne Džojsove prepiske sa Norom, uključujući, dakle, i pisma koja je autor upućivao Nori tokom decembra 1909. godine.

Izbor od 48 pisama obuhvata tri karakteristična godišta Džojsove prepiske sa Norom. Pisma iz 1904. godine, zatim prepiske iz 1909. godine i najzad tri pisma iz 1912. godine ocrtavaju luk rađanja jedne ljubavi, njen puni intezitet i nagoveštaj smirivanja neobično burnih dotadašnjih ljubavnih emocija. Početak ovog luka obeležava pismo datirano 15. juna 1904. godine, dakle onim danom koji je prethodio sudbnosnom 16. junu kojim je i započela ljubavna veza između Džojisa i Nore Barnakl. Kažemo sudbnosnom, jer upravo taj četvrtak 16. juni 1904. godine, za mnoge, inače, ni po čemu značajan niti izuzetan dan, označava datum za koji će autor vezati događaje opisane na više stotina strana u svom romanu *Ulis*. Minuciozno sagrađen mehanizam ovog romana zaustavio je, u stvari, taj dan da bi otvorio koordinate njegove vremenske totalnosti

prema horizontu univerzalnog ljudskog iskustva. U tom smislu i možemo shvatiti poseban značaj Džojsovog pisma Nori upućenog nakon objavljivanja četvrtog izdanja *Ulisa*. „Draga Nora, piše Džojso početkom januara 1924. godine, izdanje koje imaš puno je štamparskih grešaka. Molim te, pročitaj ovako. Isekao sam stranice. Spisak grešaka je na kraju”. Ovo pismo - „uputstvo” koje stoji van toka izabrane prepiske, predstavlja svedočanstvo o umetnikovoj želji da izabranici svog srca pruži na uvid svoje delo kojim je ovekovečio datum njihovog susreta. Ovaj izbor se završava Džojsovim pismom iz 1912. godine čiji će se parafrazirani sadržaj naći na kraju autorovog prvog romana *Portret umetnika u mladosti*, završenog, 1914. godine, a konačno objavljenog 1917. godine. „Ja sam jedan od pisaca ove generacije koji možda napokon stvaraju svest u duši ove uboge rase”, piše Džojso u pismu iz 1912. godine, a završava svoj roman umetnikovim nepokolebljivim opredeljenjem za sučeljavanje sa stvarnošću iskustva u cilju kovanja još nestvorene svesti svog naroda. Naznačena veza prvog i poslednjeg pisma ovog izbora sa romanima *Ulisom* i *Portretom umetnika u mladosti* predstavlja, u izvesnom smislu, znatno blažu varijantu hipotetičkih relacija, za razliku, na primer, od vrlo vitalnih veza koje otkrivaju jedinstven umetnikov odnos prema životu, stav izražen podjednako otvoreno kako u privatnim pismima, tako i u njegovim najznačajnijim delima. U okviru tadašnjeg viktorijanskog morala, Džojsove aluzije i direktne insinuacije na ondašnje ličnosti javnog društvenog života, slobodan izraz i zahvatanje u neprikosnovene tj. tabuirane teme seksa i ljubavi, dugo su bile prepreka objavljivanju autorove prve i jedine zbirke pripovedaka *Dablinci*. Registrujući gotovo sve u svojoj okolini, Džojso je sa posebnom pažnjom i zajedljivim zadovoljstvom kako ističe Žan Pari, unosio u svoje beležnice i neumesnosti i nepristojnosti koje razotkrivaju izvesnu situaciju u okviru umetnikove teorije o epifaniji. Otvorenost prema svetu, u smislu negiranja tabua, koji su ograničavali slobodu još je izraženija prema činjenicama iz umetnikovog sopstvenog života.

Ne uzdužavajući se, a da ne primeti, dok bi neko govorio o osećanjima i upotrebio reč „srce”, da veruje da se sedište ljubavi nalazi znatno niže, Džojso će uz jedno od prvih pisama poslati Nori i pesmu engleskog kralja Henrija osmog, poznatog, inače, po svojoj

pohotnosti i brutalnosti. Autor *Ulisa* će se tada zapitati: „Čudno je iz kakvih kaljuga anđeli prizivaju duh lepote”.

Vođen potrebom za odbacivanjem celokupnog društveno-religioznog poretka i važećeg sistema vrlina i konvencija, mladi umetnik će zaroniti u prirodnost i iskrenost sopstvenih osećanja često uzburkanih istinskom pomamom erotske želje. Desakralizujući odnos prema važećim diomima morala i estetike, otvorio je mogućnost neposrednijeg odnosa prema životu iz koga je izvimala sve veća piščeva zadivljenost valerima njegovih treptaja. Otvorenih čula, on se napajao izvornim senzacijama čije je pulsiranje usmeravao ka paganskoj resakralizaciji iskonske snage erosa sposobne da već ispražnjene reči ponovo ispuni novim značenjem. Vizuelne arabeske koje u svesti mladog umetnika urezuje njegov eros, preliju se, ponekad, u čisto samozaboravno zadovoljstvo. Želje, pomisli i nadanje prelomljeni kroz uveličavajuću optiku erotskog nastaviće da pulsiraju u jeziku još intenzivnije i organizovanije. U tom kontekstu neće biti teško otelovskom palidrvcetu ljubomore da razbukta umetnikovu maštu do eksplozije koja će besomučno težiti da opipa realnost mogućeg. Dimenzija fantastičnog je linija intenziviranja čulnog doživljaja ka prostoru jedne integralne percepcije u kome bi početna emocija našla traženu potvrdu kao uslov svog neposrednijeg otelotvorenja. Pisanje, za Džojsova, je mogućnost neizmernog otvaranja. Produžavanje sopstvenih čula preko pisama, kao svog medija, predstavlja ne samo način opštenja već i modus erotskog dovršavanja. Intenzivirana putem pisane reči, ljubavna osećanja se ovim načinom i ritualizuju do stepena međusobne uslovnosti, i egzistencijalne međuzavisnosti. Iako je u pojedinim momentima Džojsova rečenica vođena rukom božanskog markiza de Sada, ona često ocrta i kafkijansku spiritualnost koja ne odlikuje samo vizije, već nastoji da dozove samu stvarnost. Pisanje je time dobilo i značaj predrealnog iskustva.

Kratka idila sa Martom Flajšmen, iza koje su ostala nekoliko, još ubedljivije svedoči o prirodi Džojsovog doživljaja predodređenog ranijom vizijom.

Prožeto erotikom, pisanje doprinosi piščevoj regresiji do nivoa halucinatornog zadovoljenja njegovih telesnih potreba. Međutim, u prirodi je ljubavi, kako smatra Valeri, da uzburkava u nama ono

primitivno. Želja, kao stanje životne nezadovoljenosti i odložene akcije, narastajući do potreba da se voli na način skriven iza mogućnosti srama, započinje da prebira pogani zvuk bestidnih reči koji ruši stid i raspaljuje sladostrasnu maštu. Kriterijum lepote postaje sama slast bestidnog izražavanja. Otkrivajući, sa usplamtelom strašću, uživanje i zadovoljstvo u ovoj lepoti, Džojsovs daje svom jezičkom sladostrašću, neponovljivost ličnog imenovanja svega onoga što je, napokon, trebalo nazvati pravim imenom. Tražeći od voljene da bude apsolutni gospodar njenog tela i duše, on žudi za doživljajem njenog svetog i tajanstvenog tela, skrivenog velom srama od drugih, izražavajući ovu žudnju najadekvatnijim sredstvima: rečima čiji je zvuk nepristojan poput samog čina. Njihova neodoljivost i brutalnost hrani živo ognjište umetnikove imaginacije. Ono što je Džojsovs izrazio u svojim pismima antipodno je predstavi o sterilisanoj ženi. Predstava o čulnoj ljubavi i divlja požuda za telom dovedeni su kod Džojsova do paroksizma, ali će svoj najradikalniji i najsažetiji izraz dobiti znatno kasnije u poznatoj Dalijevoj rečenici: „Čovek do kraja voli kad je spreman da pojede govno voljene žene”. Naravno, svaka potpunija analiza nezamisliva je bez uvida u pisma i druge strane. U ovom slučaju su to Norina pisma Džojsovsu koja su bila neposredan povod uzbuđenjima irskog pisca izraženim u pismima ovog izbora. Jednosmernost predstavljene prepiske pretvara tako jedan dijalog u uslovni monolog sa obrisom jednog hipotetičkog romana o prizorima ljubavne čežnje. Obraćanje drugom u cilju artikulisanja sopstvene žudnje doseže u Džojsovim pismima Nori trenutke neobično maštovitih literarnih bljeskova. Parafrazirajući jednu Džojsovu opasku, izrečenu u samokritičkoj lucidnosti, mogli bismo na kraju reći da je u opsegu između onoga što nazivamo odvratnim i nepristojnim, ili čak i bestijalnim, i onoga što označavamo svetim, čistim i produhovljenim, rasprostrta, često, vrlo teško pojmliva prava realnost Džojsovog celokupnog umetničkog bića. Ukoliko na bilo koji način doprinesu osvetljavanju ove realnosti, onda se može smatrati da je u potpunosti ispunjen cilj objavljivanja ovog izbora iz Džojsove prepiske.

1 Nora Barnakl (21. mart 1884 — 10. april 1951) će postati Džojsova supruga. Bila je ćerka Tomasa Barnakla, pekara, i Eni Barnakl, oboje iz Golvej Sitija. Napustila je Golvej nekoliko meseci pre ovoga zbog razmirice u porodici i došla u Dablin da radi kao sobarica u Finovom hotelu, ulica Lenster 1 i 2. Džojse se upoznao sa njom kratko vreme pre nego što je napisao ovo pismo i zakazao joj je sastanak za 14. jun. Ona se nije pojavila u zakazano vreme i gotovo je izvesno da se njihov prvi zajednički izlazak odigrao 16. juna, što će kasnije biti ovekovečeno kao datum radnje *Ulisa*.

2 Datum se nagađa. Jula 1904. utorak je padao 5, 12, 19. i 26.

3 Potpis je gotovo nemoguće pročitati. Možda se radi o deformisanom anagramu od Džejms Augustin. Pri dnu pisma napisana je reč „zubobolja” Džojsovim rukopisom.

4 Vincenco Vanuteli (1836-1930) poznati kardinal katoličke crkve. Malo je nedostajalo da bude izabran za papu 1903.

5 Sestre („Sisters”), Irish Homestead, 13. avgust 1904.

6 Zato što tvoj glas beše kraj mene zadao sam mu bol...
Kamerna muzika (Chamber Music), XVII

7 Ovaj odlomak čini, sa izuzetkom poslednje rečenice, jednu epifaniju o pariskim uličarkama. Prerađena je u *Ulisu*, Ulysses, Bodley, Head, London, 1960. str. 52-3.

8 Džon Frensis Bern (1879-1960), kasnije novinar u Sjedinjenim Državama, jedno vreme Džojsov najprisniji prijatelj. Poslužio je kao uzor za Krenlija u *Portretu umetnika u mladosti*.

9 Benedeto Palmieri (1863-1918?) bio je najbolji učitelj pevanja u Dablinu. Rodom iz Napulja, predavao je na Muzičkoj akademiji u Dablinu od 1900. do 1914. Ponudio je Džojosu da ga tri godine besplatno poučava, a da za uzvrat dobije udeo u njegovim zaradama od koncerata tokom deset godina. Džojse je odbio.

10 Verovatno gospođa Kalanan, tetka Džojsove majke, koja je poslužila kao uzor za gospođicu Morkan u priči „Mrtvi” („The Dead”).

11 Stanislaus, Džojsov mlađi brat.

12 Spominjanje Džojsovog nazeba u ovom pismu, kao i u pismu Nore Barnakl od 26. septembra, sa priličnom izvesnošću potvrđuje ovaj datum.

13 U Džojsovoj priči „Mrtvi”, Gabrijel Konroj priseća se da je pisao Greti pre nego što su se venčali „Zašto li mi ove reči deluju

tako dosadno i hladno? Je li to zato što ni jedna reč nije dovoljno nežna da bi bila tvoje ime?"

[14](#) Očigledno ponudu za posao, možda od škole Berlic u Londonu.

[15](#) Vinsent Kozgrejv (1878?-192?), uzor za Linča u *Portretu* i *Ulisu*.

[16](#) Jutarnja ili večernja molitva uz zvona (prim. prev.).

[17](#) Džojs mora da je ovo pisamce doturio ženi ispod stola u kafeu „Miramar” u Puli.

[18](#) Možda Ajers, takođe profesor engleskog u školi Berlic.

[19](#) Džojs i njegov sin Džordž (Đorđo, rođen 1905) otputovali su u Dablin krajem jula 1909. i ostali do 9. septembra.

[20](#) Oliver Sent Džon Gogarti (1878-1957), pisac i lekar, član irskog Senata od 1922. do 1934. Poslužio kao uzor za Maligana u *Ulisu*.

[21](#) Drugo Džojsovo dete, Lučija Ana, rođena 1907.

[22](#) Od Vinsenta Kozgrejeva. Kako je Džojs ubrzo otkrio, njegova je tvrdnja bila lažna.

[23](#) Margaret (1884-1964), drugo dete u porodici Džona Džojsa.

[24](#) Bern je Džojsu izneo pretpostavku da su se Kozgrejv i Gogarti udružili da mu razore brak.

[25](#) *Kamerna muzika* , XXXIV.

[26](#) Eva Meri Džojs bila je osmo dete u porodici Džona Džojsa, rođena 26. oktobra 1891, a umrla 25. novembra 1957.

[27](#) Voleo bih da je tako! (ital.)

[28](#) Džojs je prvo čuo ovu baladu ili jedan njen deo od Nore Džojs. Toliko mu se dopala da je završetak "Mrtvih" zasnovao na njoj. U pesmi se govori o tome kako žena koju je zaveo i napustio lord Gregori dolazi po kiši sa detetom u naručju i moli da je puste u njegovu kuću.

[29](#) Uporedi *Portret umetnika u mladosti*. A Portrait of the Artist as a Young Man, London, 1960, str. 177.

[30](#) Džojs je pogrešno stavio datum 2. oktobar 1909.

[31](#) To pismo nije sačuvano.

[32](#) *Kamerna muzika* , IX.

[33](#) Tomas Majkl Ketl, član parlamenta.

[34](#) Zahvalna aluzija na Ketlov povoljan prikaz knjige u *Freeman's Journal*, 1. juna 1907.

[35](#) Verovatno Enriko Šot, muzički mecena koji je tada živeo u Trstu. Šotova je zasluga što je doveo u Trst Gustava Malera da diriguje na koncertima 1904. i 1906. Možda se Džojsov nadao da će Šot naručiti da se komponuje muzika na neke pesme iz *Kamerne muzike*.

[36](#) Miramare je zamak od belog mermera koji je sagradio nadvojvoda Maksimilijan 1854-6. u normanskom stilu.

[37](#) *Kamerna muzika*, VI.

[38](#) Amalija Globočnik, koja je prijateljivala sa Džojsovima u Puli i kasnije u Trstu.

[39](#) Džojsov se vraćao u Dablin, ovoga puta sam, da pokrene prvi stalni bioskop u Dablinu, *Volta*. Njegovi tršćanski partneri trebalo je da pođu za njim čim on postigne preliminirani sporazum.

[40](#) Možda Paolo Lacer (1892-1956), čija je porodica došla u Trst iz Graca par godina ranije.

[41](#) „Majstor joj nije još namestio glavu”.

[42](#) U drugom činu.

[43](#) Nora je ispričala Džojsovima kako je jedan sveštenik pokušao da je napastvuje kada joj je bilo šesnaest godina.

[44](#) Marmelada.

[45](#) Žil Masne, *Verter* (1892).

[46](#) To je zapravo „Ljubavna pesma Majo”, tekst Alisa Miligan, muzika C. Miligan Foks.

[47](#) Iz pesme Džona Daulenda „Videh svoju gospu kako plače”.

[48](#) Manja infekcija, verovatno od neke prostitutke.

[49](#) Odmah dolazim!

[50](#) U prvom činu *Izgnanika* (Exiles) Robert Hend naziva Bertu „divljim cvetom što cveta u živici”.

[51](#) Uporedi pismo Marte Kliford u *Ulisu*, str. 95.

[52](#) Ortaci su takođe pomišljali da otvore nove bioskope u Belfastu i Korcu.

[53](#) Džojsovo pismo od 1. decembra nije sačuvano.

[54](#) Vinsent Kozgrejv.

[55](#) Majkl Bodkin, mladić koga je Nora poznavala u Golveju. Pričala je Džojsovima o njemu i to mu je dalo neke detalje za lik Majkla

Fjurija u „Mrtvima”. Bodkin je takođe umro mlad.

[56](#) Dosta za večeras!

[57](#) Uporedi sa *Ulisom*, str. 929-30.

[58](#) Deca, ognjišta, dobar obed, crna kafa, Brazil (cigara), tršćanske novine.

[59](#) Ajlin Džojs (1889-1963), jedna od Džojsovih sestara. Doveo ju je sa sobom u Trst početkom januara 1910.

[60](#) Džojs je izostavio reč „kurvama”.

[61](#) Kiseo kupus.

[62](#) Pečenje sa makaronima.

[63](#) Poslastica od oraha i šećera.

[64](#) Kolač koji se u Trstu peče za Uskrs.

[65](#) Palenta.

[66](#) Ukoričeni rukopis *Kamerne muzike*.

[67](#) Francini Bruni. Njegova porodica delila je sa Džojsovima stan u Via Giovanni Boccaccio u Trstu od 24. februara do 30. jula 1906. kada su Džojsovi otišli za Rim.

[68](#) Na jednoj tabli na krovu zgrade lista „Piccolo” bio je prikazan jedan veliki čovek od pojasa naviše, visoko uzdignute ruke i ispruženog kažiprsta, koji je prolaznicima skretao pažnju da upotrebljavaju jednu vrstu papira za zavijanje cigareta.

[69](#) Nora Džojs je zapretila da će ga napustiti.

[70](#) „Misli na mene tog srećnog dana.” Žil Masne, *Verter*.

[71](#) Đovani Rebez i Đuzepe Karis, Džojsovi ortaci u Volti.

[72](#) Aluzija na ariju „Un bel di” iz Pučinijeve „Madam Beterflaj”, drugi čin.

[73](#) Božićni slatkiši sa bademom.

[74](#) Džon Lidvel, advokat, bio je prijatelj Džojsovog oca.

[75](#) Džordž Roberts, pisac i osnivač dablinske firme Maunsel & Company koja je odbila da izda Džojsove *Dablince* (Dubliners).

[76](#) ”U devičanskoj utrobi mašte otelotvorena je reč.” *Portret umetnika u mladosti*, str. 221.

[77](#) Vidi *Letters of James Joyce*, vol. II, ed Stuart Gilbert and Richard Ellmann, London and New York, 1966, str. 309-10.

[78](#) Florens, Džojsova sestra.

[79](#) Čarls, Džojsov brat.

[80](#) Pogrešno napisano „Rouego te” (jadan ja).

[81](#) Majkl Hili, Norin ujak.

[82](#) Džon Milington Sing (1871-1909), irski dramski pisac.

[83](#) Stiven Dedalus upisuje u svoj dnevnik na kraju *Portreta*: „Dobrodošao, o, živote! Odlazim da se po milioniti put sretnem sa stvarnošću iskustva, i da u kovačnici svoje duše iskujem nestvorenu svest svoje rase.”

[84](#) Tod Berns, krojač i vlasnik tekstilne firme u kojoj je bila zaposlena Džojsova sestra.